

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Studijní program: N 6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku – specializace pro české firmy

Investiční životní pojištění

Vedoucí diplomové práce
PhDr. Marek Šulista

Autor
Bc. František Toman

2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Investiční životní pojištění vypracoval samostatně na základě vlastních zjištění a materiálů, které uvádím v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 29. 8. 2007

Bc. František Toman

Děkuji svému vedoucímu diplomové práce panu PhDr. Marku Šulistovi za odborné vedení, trpělivost a cenné rady při vypracování diplomové práce.

Současně děkuji paní Gabriele Kunčické z pojišťovny UNIQA, a.s. za ochotu a vstřícnost při poskytování informačních podkladů potřebných pro vypracování praktické části.

V Českých Budějovicích 29.8. 2007

Abstract

The insurance market offers a large scale of different types of insurance products. Insurance companies offer products ranging from property insurance, airport and air meeting as well as different types of life and non-life insurance. The client has the possibility to choose a product that fully meets his needs.

Endowment of Unit linked insurance are one of the most used insurances in the field of life insurances. Endowment insurance is an older product, which is for a long time on the market, but with its construction does not allow the client to be engaged and have the possibility to influence the distribution of the insurance money at any time during the duration of the contract. Therefore the insurance companies came up with a new and very flexible life insurance, which fully suits the needs of present clients and gives them the possibility to be engaged and co-determine on their finances. Unit Linked Insurance is the very life insurance.

Comparison of these two types of life insurance is the objective of this presented work. It describes the differences of the two insurances, what are their advantages or disadvantages, but also it determines the possibility of combination of Unit linked insurance with cooperation with mortgage credit. Further it also describes what is important and how to setup the Unit linked insurance so that the bank will accept it as a possible funding of housing.

Obsah

1.	Úvod	1
2.	Cíl a metodika.....	3
3.	Pojištění	4
3.1	Historie pojištění	4
3.2	Klasifikace pojištění	7
3.3	Základní pojmy v pojištění	9
4.	Pojišťovna.....	14
4.1	Aktiva a pasiva pojišťovny.....	14
4.1.1	Finanční toky v pojišťovně.....	15
4.1.2	Rozvaha pojišťovny.....	18
4.2	Klasifikace pojišťoven.....	20
5.	Životní pojištění.....	22
5.1	Členění životního pojištění.....	22
5.2	Ostatní druhy pojištění	23
6.	Kapitálové životní pojištění (KŽP).....	25
6.1	Charakteristika KŽP	25
6.2	Vymezení konkrétních pojmů	26
6.2.1	Spoření vs. pojištění	26
6.2.2	Garance.....	26
6.2.3	Odbytné (odkupné).....	27
6.2.4	Podíl na zisku (bonus, profitsharing).....	27
6.2.5	Podíl na investičním výnosu.....	28
6.2.6	(Ne)průhlednost.....	29
6.2.7	Rezerva	30
6.2.8	Cena pojištění	30
6.3	Druhy kapitálového pojištění	31
6.3.1	Pojištění pro případ smrti a dožití (1:1).....	31
6.3.2	Pojištění pro případ dožití s vrácením zaplaceného pojistného.....	32
6.3.3	Pojištění pro případ dožití	32
6.3.4	Pojištění pro případ smrti a dožití (X:Y).....	33
6.3.5	Pojištění s částečnými výplatami.....	33
6.3.6	Zproštění od placení pojistného.....	34
7.	Investiční životní pojištění (IŽP).....	35
7.1	Základní charakteristika	35
7.2	Vymezení konkrétních pojmů	35
7.2.1	Přirozené pojistné	35
7.2.2	Dožití	36
7.2.3	Počáteční poplatek.....	37
7.2.4	Odkupné	39
7.2.5	Vymezení poplatků.....	39
7.2.6	Alokace a přesun (switch)	42
7.2.7	Částečný odkup (partial surrender).....	42
7.2.8	Mimořádné pojistné (top-up premium)	43
7.2.9	Splacený stav (paid-up) a přerušení.....	43
7.4	Druhy fondů.....	46
7.5	Daně.....	46
7.6	Jednorázová varianta	47

7.7 IŽP versus KŽP	47
8. Domácí trh	48
8.1 Porovnání trhu za rok 2006	48
8.2. Podíl na trhu	50
8.3 Analýza investičního životního pojištění	51
8.4 Investiční životní pojištění Kooperativa (4 BN).....	56
9. Příklad z praxe (IŽP + Hypotéční úvěr)	63
9.1 IŽP Uniqa	63
9.2 Hypotéční úvěr Stabilita Invest	70
10. Závěr	74
11. Seznam literatury	76

1. Úvod

Široká škála různých pojistných produktů na českém trhu řadí Českou republiku mezi vyspělé státy Evropské unie. Pojišťovny nabízejí pojistné produkty z různých oblastí od pojištění majetku přes pojištění odpovědnosti až po různé druhy životního pojištění. Klient si tedy může vybrat ze široké nabídky právě ten typ produktu, který nejlépe vyhovuje jeho potřebám. V České republice působí velké množství ať už domácích či zahraničních pojišťoven. Často také dochází ke sloučení konkurenčních pojišťovacích domů, které se následně zařadí pod křídla velkých finančních skupin. Tato skutečnost má pozitivní vliv na konkurenční boj na pojistném trhu, který je pro klienty velmi příznivý.

Všechny finanční instituce, pojišťovny nevyjímaje, hledají stále nové možnosti, jak zaujmout zákaznickovu pozornost. Budou vznikat převratné produkty, které tu nikdy nebyly? Nebo čím je možné potenciální klienty zaujmout, co poskytnout navíc? Nové produkty určitě vznikají budou, zejména v oblasti finančních rizik. Pojišťovny se snaží předcházet jedna druhou a snaží se proto co nejvíce, prostřednictvím svých produktů, přilákat klienty na svou stranu. Pro důvěru klientů je důležitá i historie těchto zahraničních pojišťovacích domů. Mnohdy je to jeden z faktorů, podle kterého se klienti rozhodují.

Životní pojištění je jen jedním druhem pojištění, které pojišťovny pro své klienty nabízejí. Lidé se stávají čím dál více zodpovědnější vůči svému zdraví, snaží se ochránit sebe nebo své blízké a proto se pojišťovny snaží vyhovět těmto potřebám a přizpůsobit nebo lépe vytvořit produkty právě pro ně. Jiný produkt se tedy hodí potřebám mladých lidí v produktivním věku a proto budou mít jiné složení než-li ty, které jsou určeny malým dětem nebo lidem, kteří se rozhodnou uzavřít životní pojištění v pozdějším věku. V minulém režimu existovala jen jedna pojišťovna a nebyl tedy problém rozhodnout se a následně uzavřít pojištění. Klient nestál před problémem jaké pojištění uzavřít nebo u koho toto pojištění sjednat. Trh se ale vyvíjí a tento vývoj sebou přináší i tyto problémy. Existuje celá řada finančních poradců, kteří vyberou pro klienta ten nejlepší produkt, který bude vyhovovat jeho potřebám.

Životní pojištění, které je v tuto chvíli dostupné na českém trhu se skládá z pojištění kapitálového, které má delší tradici a pojištění investičního, které je naopak mladším, ale flexibilnějším v mnoha směrech. Nedá se tedy jednoznačně říci, které je lepší nebo horší, protože každé z nich má jiné parametry a hodí se na jiné účely. Spolu s novými typy pojištění

se pojišťovny snaží nabízet i širší využití těchto produktů. Jak již napovídá název investiční životní pojištění jedná se nejenom o produkt pojistný, ale také spořicí nebo investiční. Umožňuje tedy i jistou formu investování na kapitálovém trhu. Jedná se tedy o novou komplexnější formu pojištění, kterou pojišťovny pro své klienty připravily.

2. Cíl a metodika

Diplomová práce je zaměřena na investiční životní pojištění, na jeho popis a srovnání s pojištěním kapitálovým a má za cíl podat srovnání těchto dvou druhů životního pojištění s popisem výrazných kladů a záporů a možnostmi jejich nejlepšího využití.

Teoretická část je zpracovaná na podkladě dostupné literatury, která posloužila k co nejbližšímu seznámení s danou problematikou a také specifickými výrazy, které se v této oblasti používají. Literatura je uvedena v seznamu použité literatury.

Analytická část celé diplomové práce je podložena materiály získanými od konkrétních pojišťoven, informacemi uvedenými na domovských webových stránkách, telefonickými rozhovory na zelených linkách a také emailovou korespondencí s pracovníky sektoru životního pojištění u jednotlivých pojišťoven. První část, kapitoly 1 až 3, vysvětluje všeobecně pojem životního pojištění. Je zde popis základních pojmů používaných v pojišťovnictví, klasifikace jednotlivých pojišťoven a členění konkrétních typů životního pojištění. Druhá část, kapitoly 4 a 5, se zaměřuje na podrobný (konkrétní) popis kapitálového a investičního pojištění s praktickými příklady výpočtu jednotlivých pojištění. A nakonec část třetí, kapitoly 6 a 7, která přibližuje situaci na českém trhu, jako např. rozdělení trhu, růst či pokles životního pojištění. Pro lepší přehlednost a pochopení získaných údajů jsou informace vyhodnoceny v programu MS Excel za pomoci grafů a tabulek.

Syntetická část práce popisuje možnost praktického využití kombinace investičního životního pojištění s hypotéčním úvěrem. Celý případ je doplněn detailním popisem jak nastavit investiční životní pojištění potřebám banky s uvedením na příkladech.

Závěrečné hodnocení pak podává komplexní pohled na danou problematiku za pomoci získaných informací.

3. Pojištění

3.1 Historie pojištění

Svět

Lidé byli od pradávna sužováni strachem, obavami i nejistotou. Proto vzniklo pojištění, které zabezpečuje občanům právo na výplatu peněžních prostředků k úhradě potřeb, které vznikají z nahodilých událostí. [7]

Z dochovaných archeologických nálezů je zřejmé, že prvopočátky pojišťovnictví z celosvětového pohledu pocházejí ze starověkého Egypta a spadají do období 2 500 před n. l.

Za nejstarší dochovanou smlouvu z oblasti životního pojištění je považována smlouva z r. 1308, která byla uzavřena mezi opatem kláštera sv. Vavřince v Paříži a arcibiskupem kolínským. Z dnešního pohledu se jedná o klasické důchodové pojištění za jednorázově zaplacené pojistné (pojistné 2 400 limů/doživotně vyplácený důchod 400 limu).

Již od konce 10. století rostl především ve středomoří námořní obchod a k největším rizikům patřila rizika spojená s námořní plavbou. Ta byla velice riskantní pro nedokonalost lodí, navigace, později z důvodu pirátství a neustále se opakujících válek. Ěru komerčního námořního pojištění a současně námořního práva zahájila pojistná smlouva podepsaná datem 13. 4. 1379, a to v italské Pise. Námořní pojištění nabralo tempo a jeho těžiště se postupně přesouvalo do Anglie a Francie s tím, že v Londýně se vytvořilo světové centrum námořního pojištění (kolem r. 1680) Lloyds.

Edward Liloyd zřídil jakousi makléřskou burzu přímo ve své kavárně, kde soustřeďoval informace a při šálcích jeho kávy se brzy začaly uzavírat pojišťovací obchody. Dodnes v nejstarší a největší anglické námořní pojišťovně - Corporation of Lloyds - platí, že když se třeba někde potopí obří tanker s naftou, na jehož zajištění měli u „Lloydů“ účast, rozezní se starý zvon, kterým ohlašují ztroskotání lodě už od roku 1799. V tom roce se potopila loď „Lutine“, z níž tento zvon pochází.

První komerční pojišťovnou, která byla založena na moderních základech, tj. na pravděpodobnosti délky lidského života (úmrtnostních tabulkách) a zákonu velkých

čísel (hra v kostky), byla Společnost pro pojišťování vdov a sirotků v Londýně založená v r. 1699.

Čechy

V dobách, kdy byly české země součástí habsburské monarchie, byly za největší nebezpečí považovány požáry. Nejenže ohrožovaly majetek bohatých i chudých bez rozdílu, ale často přinášely také ztrátu pracovních příležitostí. Především zemědělství, které zajišťovalo většinu příjmů a naléhavě vyžadovalo ochranu. [1]

Císařovna Marie Terezie svými osobními dopisy a patenty podněcovala zakládání pojišťoven. Zpočátku se snažila poškozeným pomáhat dobročinnými akcemi různého druhu. Jednou z nejvýznamnější bylo založení Fondu na úhradu škod vzniklých požáry, povodněmi a nepřízní počasí.

Po vzoru sousedních německých států začaly koncem 18. století vznikat i v habsburské monarchii vdovské a sirotčí penzijní ústavy. Nejstarší z nich byl Olomoucký všeobecný vdovský a sirotčí penzijní ústav založený roku 1793. Druhým ústavem tohoto typu byl Uherský ústav založený roku 1797, po něm následovaly dva ústavy: Pražský ústav pro občany provozující živnost a Pražský zabezpečovací ústav pro muže.

V českých zemích byla právní úprava pojištění a pojišťovnictví upravena patentem císaře Františka I. ze dne 4. září 1819, jímž se povolovalo pojištění jako soukromé podnikání. Vznikly Pojišťovací společnost Přístav Komárno, Zemská požární pojišťovna a Vzájemná požární pojišťovna pro Horní Rakousy se sídlem v Linci. Dále pak roku 1822 Azienda Assicuratrice v Terstu.

Nejvýznamnější z prvních novodobých životních pojišťoven v habsburské monarchii byl "Všeobecný zaopatřovací ústav pro poddané rakouského císařského státu", který vznikl 1. března 1823. Do této první fáze zakládání "domácích" pojišťoven spadá i založení První české vzájemné pojišťovny (1827) v Praze a Moravsko-slezské vzájemné pojišťovny Brno (1830).

Hospodářsky sílící česká buržoazie pocítovala stále naléhavěji potřebu vlastní pojišťovny specializované na životní pojištění, jež dosud plně ovládaly vídeňské, terstské a částečně i budapešťské pojišťovny. Roku 1869 vznikly v Praze dvě české pojišťovny - Slavia a Praha.

Slavia, která se prezentovala jako česká vlastenecká pojišťovna, zahájila svou činnost jako ryzí životní pojišťovna. Původně byla zaměřena na 3 oblasti, z nichž první se zabývala pojištěním na dožití, druhá pojištěním na úmrtí a třetí zahrnovala tzv. spolky pro vzájemné dědění. Zvláště zajímavé jsou snahy Slavie rozšiřovat teritoriální hranice svého působení. Již v roce 1869 začala Slavia pracovat mimo Čechy. Vedle Moravy a Slezska (byla zřízena filiálka v Olomouci) se vedoucí představitelé pojišťovny zaměřili i na slovanský jihovýchod Evropy, na Srbsko a Rusko.

Druhá pojišťovna Praha zůstala až do konce své existence ryzí životní pojišťovnou. Protože se zaměřila na vybraný okruh osob, kterým nabízela životní pojištění, udržovala si poměrně stabilní okruh pojistníků. Nárůst jejího obchodu se nezvyšoval tak rychle jako u pojišťovny Slavie, která se zaměřovala na širokou veřejnost.

Až do konce 19. století české pojišťovny Slavia, Praha a německá Concordia hrály na pojistném trhu životního pojištění v Rakousko-Uhersku jen nepatrnou roli (2,5-3%). Převážnou část životních pojištění v Čechách, na Moravě a ve Slezsku upisovaly i nadále vídeňské, terstské a budapešťské pojišťovny a zahraniční pojišťovací ústavy.

Na první místo, co do počtu pojistných smluv i přijatého pojistného, se propracovaly pojišťovny Německé říše.

Od přelomu 19. a 20. století bylo životní pojištění nejvýznamnějším druhem pojištění v Rakousko-Uhersku. Předstihlo i požární pojištění, pokládané do té doby za nejdůležitější. Hlavní roli hrálo pojištění pro případ úmrtí, menší úlohu pak pojištění na dožití a s ještě větším odstupem následovalo pojištění důchodové. Stále více se prosazovalo sdružené pojištění pro případ smrti nebo dožití.

V období před 1. světovou válkou dochází k dalšímu rozvoji pojišťoven a nárůstu jejich počtu. Vznikají např. Pražská městská, Rolnická, Plaňanská, Albrechtická, Hasičská, Koruna, Patria, Moldavia- Generali, atd.

První světová válka znamenala určité zakolísání v oblasti pojišťovnictví, ale po jejím skončení se pojištění začalo vcelku dobře rozvíjet. V českých zemích však víceméně

stagnovalo. Válečná léta prokázala prozíravost vedení těch pojišťoven, které své přebytky ukládaly především v nemovitostech a ne v hotovosti, která tehdy podléhala rychlému znehodnocení. První světovou válkou byl přerušen úspěšný rozvoj pojišťovnictví z období přelomu 19. a 20. století. Svědčí o tom skutečnost, že v létech 1914-1918 nevznikla v českých zemích jediná pojišťovna.

Důsledky 1. světové války měly značný vliv na vznik dalších pojišťoven - Slovanská, Všeobecná, Čechoslavie, Slovenská, Legie, Merkur, Labe, Union, Národní, Prudencia, Atlas, Domov, Slovakia, Karpatia, Republikánská a další. V pozdější době stále více sloužily některé pojišťovny přímo zájmům určitých politických stran, a docházelo tak i k zneužívání jejich kapitálu.

3.2 Klasifikace pojištění

Pojišťovnictví patří mezi finanční služby a jako jedna z klíčových oblastí hospodářství má především zajistit pojistnou ochranu občana či jiného individuálního subjektu, přispět k bezporuchovému chodu ekonomiky státu, ale také konkurovat či spolupracovat s bankovním sektorem na finančním trhu. [2]

Jeho etická stránka spočívá v solidaritě mezi postiženými a ostatními pojištěnými, kteří žádnou ztrátu neutrpěli, jedná se tedy o princip solidarity. Pojištění má ale i stránku výdělečnou, protože se jedná o prosperující odvětví pro podnikání.

Hlavními profesními složkami současného pojišťovnictví je pojistná matematika a pojistné právo, které formuluje právě přesný výklad pojistných podmínek a řeší soudní spory s klienty a ekonomie a finance a to hlavně investiční činnost, marketing, účetnictví nebo daně.

Základní klasifikace pojištění

- Soukromé (komerční) pojištění - pojištění osob, které se dále dělí např. na kapitálové životní pojištění s výplatou pojistné částky (tj. kapitálu) v případě pojistné události a důchodové pojištění (chápané zde jako komerční produkt umožňující např. zakoupení doživotní renty) s výplatou důchodu, pojištění majetku (věcné pojištění), pojištění odpovědnosti za škody, úrazové pojištění, soukromé zdravotní a nemocenské pojištění

- Neživotní pojištění – tímto termínem se někdy označují pojištění majetku, pojištění odpovědnosti, úrazové pojištění, soukromé zdravotní a nemocenské pojištění. Skutečnost, že se úrazové a soukromé zdravotní pojištění zařazují mezi neživotní pojištění, přestože se týkají osob, je dána jejich administrativní podobností s neživotním pojištěním.
- Životní pojištění - je vyhrazeno pro pojištění osob.
- Sociální pojištění - zabezpečuje úhradu dávek pro případ pracovní neschopnosti, která může být dočasná (pak se jedná o nemocenské pojištění) nebo trvalá v důsledku věku či invalidity (pak se jedná o důchodové či penzijní pojištění garantované státem či prostřednictvím penzijních fondů).
- Zdravotní pojištění garantované státem, které se v tom případě také někdy zařazuje pod sociální pojištění.

Klasifikace z právního hlediska

- Dobrovolné pojištění - sjednává se na základě dobrovolného rozhodnutí klienta má formu pojistné smlouvy.
- Povinné pojištění - patří mezi ně povinné smluvní pojištění. Je sjednáno povinně k určité činnosti, je vystavena pojistná smlouva. Většinou se jedná o odpovědnostní pojištění, např. pojištění odpovědnosti provozovatelů civilních letadel, pojištění odpovědnosti vzniklé při výkonu práva myslivosti, pojištění odpovědnosti za škody z výkonu některých povolání, jako jsou advokáti, lékárníci, auditoři apod. Dále zákonné pojištění jehož sjednání ukládá zákon. Nesjednává se pojistná smlouva. Např. zákonné pojištění odpovědnosti organizace za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání.

Soukromé pojištění se také někdy klasifikuje podle toho, jak se v něm uplatňuje pojistný zájem. Jedná se o škodová pojištění, kde pojistné plnění slouží k úhradě škody vzniklé pojistnou událostí. Plnění je tedy omezeno rozsahem pojistného zájmu. Rozlišuje se na pojištění aktiv, jedná se o pojištění věcných a nemateriálních statků, pojištění pasiv, které se týká pojištění neočekávaných výdajů jako např. pojištění odpovědnosti za škodu a pojištění výnosů, přesněji pojištění zisku, který nebyl dosažen následkem živelné události, úrazu či nemoci. Kromě škodového pojištění existují i pojištění obnosová (sumová pojištění), kde pojistné plnění slouží k úhradě „abstraktních“ potřeb, přičemž rozsah pojistného zájmu se

nezjišťuje. Patří sem celé životní pojištění a případně produkty neživotního pojištění s paušálním pojistným plněním (např. částečně úrazové pojištění při smrti úrazem apod.).

3.3 Základní pojmy v pojištění

Účastníci pojištění osob

- Pojistitel - je právnická osoba, která je oprávněna provozovat pojišťovací činnost podle zvláštního zákona. [4]
- Pojistník - je fyzická nebo právnická osoba, která s pojistitelem uzavřela pojistnou smlouvu a má povinnost platit pojistné. [4]
- Pojištěný – je osoba, na jejíž život, zdraví, majetek, odpovědnost za škodu nebo jiné hodnoty pojistného zájmu se soukromé pojištění vztahuje. [4]
- Obmyšlená osoba- je fyzická nebo právnická osoba, která má právo na výplatu pojistného plnění v případě smrti pojištěného. Vyskytuje se pouze v souvislosti s pojistným plněním v případě smrti. Obmyšlená osoba může být explicitně stanovena pojistníkem při uzavření pojistné smlouvy, v opačném případě stanovuje občanský zákoník pořadí: 1. manžel/ka pojištěného; 2. děti pojištěného; 3. rodiče pojištěného; 4. osoby, které žily s pojištěným po dobu nejméně jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a které z tohoto důvodu o něho pečovaly nebo byly odkázány výživou na pojištěného; 5. dědici pojištěného. Pojistník, pojištěný a oprávněná osoba mohou být jedna a táž osoba. [2]
- Oprávněná osoba – je osoba, které v důsledku pojistné události vznikne právo na pojistné plnění. [4]

Nahodilá skutečnost – je skutečnost, která je možná a u které není jisté, zda v době trvání soukromého pojištění vůbec nastane, nebo není známa doba jejího vzniku. [4]

Pojistná událost – je nahodilá skutečnost blíže označená v pojistné smlouvě nebo ve zvláštním právním předpisu, na který se pojistná smlouva odvolává, se kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele poskytnout pojistné plnění. [4]

Pojistné plnění může být jednorázově vyplacená pojistná částka nebo také důchod. V tomto případě jde o rozložení jednorázové pojistné částky do anuity. V rámci důchodu se rozlišuje životní důchod, kdy každá další výplata důchodu je podmíněna tím, že pojištěný je naživu a

jistý důchod, který se vyplácí po stanovenou dobu bez této podmínky. Nastane-li situace kdy dojde k zproštění od placení pojistného pak pojišťovna na sebe přebírá povinnost placení pojistného čímž zprostřuje pojistníka od placení a to v případě jeho invalidity. [2]

Pojistné můžeme také klasifikovat jako jednorázové pojistné, které se zaplatí najednou při uzavření smlouvy, běžné pojistné, které se platí opakovaně, obvykle v pravidelných pojistných obdobích splátkami ve stejné výši. Není neobvyklé pokud pojišťovna zvýhodní ty klienty, kteří v případě delších pojistných období platí pojistné tzv. dopředu. Zvýhodňuje tak samozřejmě roční nebo pololetní pojistné před měsíčním prostřednictvím procentního zvýhodnění. Dále rozlišujeme termíny jako netto či bruttopojistné a pojistné valorizované. Nettopojistné často nazývané také jako ryzí pojistné je vypočteno tak, aby v průměru pojišťovně pokrylo vyplacená pojistná plnění. Bruttopojistné potom kromě nettopojistného obsahuje i položky k pokrytí správních nákladů pojistitele a bezpečnostní přírážky. V případě valorizovaného pojistného jde o pojistné, které je navýšeno v důsledku inflace. Důvodem je aby se sjednaná částka na začátku pojištění co nejvíce přiblížila hodnotě pojistného plnění na konci sjednané doby. [2]

Vinkulace - omezení dispozičního práva, např. vinkulace pojistného plnění, nebo cenných papírů. Vinkulace pojistného plnění ve prospěch třetí osoby znamená, že v případě pojistné události je pojistné plnění vyplaceno třetí osobě. [8]

Neplacení běžného pojistného není v praxi výjimkou. V klasickém případě při neplacení pojistného pojistníkem obvykle pojišťovna nemůže ze své strany pojištění vypovědět, ale pojištění trvá dál, buď do konce sjednané pojistné doby s redukovanou pojistnou částkou či redukováným důchodem, nebo do konce příslušně redukované pojistné doby s původní pojistnou částkou či důchodem.

V moderním flexibilním životním pojišťovnictví lze za jistých podmínek mimo jiné úplně vynechat několik plateb pojistného. Spadají sem také půjčky na pojistné poskytované z pojistné rezervy dané pojistky, pokud pojistné není zapláceno ve sjednaném termínu. Dalším případem neplacení pojistného je zproštění od placení pojistného v případě plné invalidity pojistníka a to po dobu trvání důchodu. Řada pojišťoven ovšem tento institut nebere jako automatický a dané zproštění nabízí ve formě připojištění, či místo invalidity pojistníka klade

jako podmínku zproštění od placení pojistného invaliditu pojištěného (takže nemusí zkoumat zdravotní stav pojistníka).

Smlouva životního pojištění může být až na určité výjimky zrušena pouze na žádost pojistníka, který v případě rezervotvorných životních pojištění pak obvykle obdrží odbytné (odkup) ve výši rezervy pojistného zmenšené o určitý stornoplatek. [2]

Sazebník životní pojišťovny uvádí pro jednotlivé pojistné produkty výši bruttopojistného, které je ovlivněno pohlavím pojištěného, vstupním věkem a pojistnou dobou. Úmrtnost žen je prakticky v celém věkovém spektru nižší než úmrtnost mužů a proto se tato skutečnost odráží i v rozdílných pojistných sazbách pro muže a ženy. Dalším a důležitým faktorem je vstupní věk pojištěného. V České republice se stanovuje jednotně jako rozdíl kalendářního roku uzavření pojištění a roku narození pojištěného. Např. pojištěný narozený 4. listopadu 1950, který uzavřel pojištění dne 6. února 1998, má vstupní věk $1998 - 1950 = 48$ let, i když z čisté matematického hlediska je v okamžiku uzavření pojištění jeho věk jen $47 \frac{1}{4}$ let a např. v německém pojistném systému by jeho vstupní věk byl vyhodnocen opravdu jako 47 let. Pojistná doba se dále dělí na dočasné pojištění, kde je délka předem smluvně omezena, např. pojištění pro případ smrti sjednané ve věku 40 let na dobu 10 let pokrývá riziko smrti jen po tuto smluvní dobu, takže při úmrtí ve věku 51 let již pojišťovna pozůstalým klienta pojistnou částku nevyplatí. Dále pak trvalé pojištění u něhož není pojistná doba předem smluvně omezena. Např. v pojištění doživotního důchodu probíhá výplata až do smrti pojištěného bez jakéhokoli deterministického omezení a pojištění s odkladem kde povinnost pojistného plnění pojišťovnou je odložena o sjednanou dobu, např. důchod odložený k věku 60 let může být sjednán za jednorázové pojistné již ve věku 50 let, i když vlastní výplaty důchodu začnou až o 10 let později. [2]

Pojistně-technická úroková míra je úroková míra, kterou životní pojišťovna používá pro kalkulaci pojistného, ale i jiných výpočtů. Její výše je stanovena velmi konzervativně. Ke konci devadesátých let v rozmezí 4 až 6 %, od roku 2004 max. 2,4 %. Tato úroková míra je zakomponovaná do pojistné sazby produktu a představuje takové zhodnocení rezervy pojistného, na které má klient smluvní nárok, i když skutečné zhodnocení bývá daleko větší. [2]

Podíl na zisku (podíl na přebytcích pojistného) je rozdělování tohoto zisku životní pojišťovny jejím klientům, který pojišťovna dosahuje díky rozdílu mezi skutečným a kalkulovaným

stavem příslušných parametrů. Jde především o zhodnocení rezerv pojistného. Jejich skutečné zhodnocení na finančních trzích bývá podstatně vyšší než kalkulovaná pojistně-technická úroková míra. Úmrtnost a správní náklady pojišťovny.

Přestože naše pojistné zákony nepředepisují životním pojišťovnám povinnost podíl na zisku vyplácet a skutečnou budoucí výši zisku by ani nebylo možné smluvně podchytit, je vyplácení podílu na zisku klientům v našich pojišťovnách běžnou praxí (především z konkurenčních důvodů) a smluvně se často garantuje alespoň minimální vyplácené procento skutečně dosaženého budoucího zisku z rezervy pojistného daného klienta. V některých státech (např. v UK, USA) se v této souvislosti rozlišují životní pojištění s nárokem na podíl ze zisku (with-profit benefits) a životní pojištění bez nároku na podíl ze zisku (without-profit benefits).

V prvním případě se klienti chápou jako „akcionáři“ pojišťovny v tom smyslu, že pokud jsou pojišťovnou deklarovány dividendy (dividend, reversionary bonus), pak klienti mají smluvně zaručený nárok na příslušný podíl ze zisku v deklarované výši (výpočetní postupy pro stanovení výše pojistného v tomto případě již dokonce počítají s budoucím deklarováním dividend, takže pojistné je vyšší než u smluv bez nároku na podíl ze zisku). [2]

Opce je možnost volby klienta z různých variant v různých fázích platnosti smlouvy životního pojištění, např. opce přeměny splatného důchodu na jednorázové plnění či naopak opce přeměny splatné pojistné částky na různé formy důchodu. Velmi často je opce spojena s určitými výhodami pro klienta, např. opce prodloužení dočasného pojištění pro případ smrti bez nutnosti nové lékařské prohlídky apod. [2]

Pojištění s výhradou vrácení pojistného v případě smrti pojištěného se často uplatňuje v situacích, kdy v případě smrti pojištěného by jinak pojištění zaniklo bez náhrady. Vrácení dosud zaplacených splátek běžného pojistného oprávněným osobám pak znamená jistou kompenzaci, která se však na druhou stranu projeví ve vyšším pojistném požadovaném za takový produkt ve srovnání s tímtež produktem bez výhrady vrácení pojistného. V praxi se setkáme s pojištěním pro případ dožití s výhradou vrácení pojistného v případě smrti pojištěného, pojištění odloženého doživotního důchodu s výhradou vrácení pojistného v případě smrti pojištěného během odkladu apod. Jiným typem je tzv. vkladové pojištění, kde si pojistník zaplatí jednorázové pojistné, které má formu vkladu, z jehož úroků se hradí odpovídající běžné pojistné, přičemž při smrti pojištěného či po uplynutí pojistné doby se

počáteční vklad vrací. Používá se často právě jako modifikace pojištění pro případ dožití nebo úrazového pojištění. [2]

Sdružené pojištění je pojištění více rizik v rámci jedné pojistné smlouvy. Klasickým příkladem v rámci životního pojištění jsou tzv. rodinná pojištění sloužící k ochraně rodiny, jako je sdružené pojištění mládeže u České pojišťovny, které pokrývá rizika smrti a úrazu jak u rodiče (rodičů), tak u dítěte (dětí). S tím také souvisí možnost sjednávat k základnímu životnímu pojištění různá připojištění, jako úrazové připojištění, připojištění invalidního důchodu, připojištění na zproštění od placení pojistného v případě invalidity, připojištění na vážná onemocnění aj. [2]

Pojištění více životů je pojištění, u něhož pojistné plnění závisí na životě či smrti dvou nebo více osob, např. vdovský důchod, který se vyplácí jen v situaci, kdy žena zůstává naživu po smrti muže, sirotčí důchod, smíšené pojištění dvojic, dočasné pojištění představenstva společnosti pro případ smrti apod. [2]

Skupinové pojištění je hromadně sjednávané pojištění pro jednotlivé osoby z nějaké skupiny (zaměstnavatel hromadně pojistí své zaměstnance, organizátor hromadně pojistí účastníky zájezdu nebo nějaké sportovní akce apod.). Vzhledem k potlačení antiselekce rizik (pojišťovna požaduje, aby bylo pojištěno minimálně 50 % zaměstnanců daného podniku) a vzhledem k administrativnímu zjednodušení lze obvykle stanovit nižší pojistné, ignorovat případně rozdílné vstupní věky pojištěných apod. Typickým skupinovým pojištěním bývá penzijní (při)pojištění spravované penzijním fondem nebo soukromou pojišťovnou, kdy zaměstnavatel přispívá na pojistné svých zaměstnanců. [2]

Odkupné – část nespotřebovaného pojistného ukládaná pojistitelem jako technická rezerva vypočtená pojistně matematickými metodami k datu zániku soukromého pojištění. [4]

Pojistné období – časové období dohodnuté v pojistné smlouvě, za které se platí pojistné. [4]

4. Pojišťovna

Výše v minulosti dosažených investičních výsledků je dnes jedním z důležitých kritérií, podle nichž klienti volí svůj pojistný ústav v očekávání přiměřených podílů na zisku od pojistitele. Jiným argumentem je skutečnost, že velké pojišťovny, zajišťovny a penzijní fondy patří na celém světě k největším institucionálním investorům figurujícím např. na prvních místech žebříčků akcionářů či věřitelů velkých koncernů. Především tzv. „dlouhé peníze“ z rezerv životních pojišťoven a penzijních fondů jsou velmi kvalitními a vyhledávanými úvěrovými prostředky pro dlouhodobé investice. Pro jednoduchost bude označení „pojišťovna“ používáno v dalším textu, pokud nebude řečeno jinak, nejen pro komerční pojišťovny, ale také pro zajišťovny, penzijní fondy a případně i pro nekomerční zdravotní pojišťovny či různé fondy sociálního pojištění.[2]

4.1 Aktiva a pasiva pojišťovny

Pojmem aktivum je zvykem označovat jakékoli vlastnictví, které má obchodní nebo směnnou hodnotu (nemovitost, hotové peníze, cenné papíry), a naopak pojmem pasivum jakýkoli dluh nebo závazek vyjádřený obvykle v penězích (přijatý vklad je vkladovým pasivem banky nebo sjednání výplaty penze je typickým pasivem penzijního fondu). Vývoj aktiv a pasiv každé finanční instituce je nutné vhodně řídit, aby nedošlo k nedostatku potřebné likvidity.

Řízení aktiv a pasiv pojišťoven musí navíc respektovat nejistotu, s níž jsou spojeny nejen budoucí investiční výnosy z pojistných rezerv a fondů, ale také budoucí výplata pojistných plnění vzhledem k náhodnému charakteru pojistných událostí („nejisté závazky pojišťoven“) a rovněž budoucí příjmy od pojištěných (jako příklad takových „nejistých pohledávek pojišťoven“ lze uvést zproštění od placení pojistného v případě invalidity v životním pojištění). Musí se zde neustále provádět kontrola, zda prostředky pojišťovny budou stačit k pokrytí plateb očekávaných s jistými pravděpodobnostmi v budoucnosti.

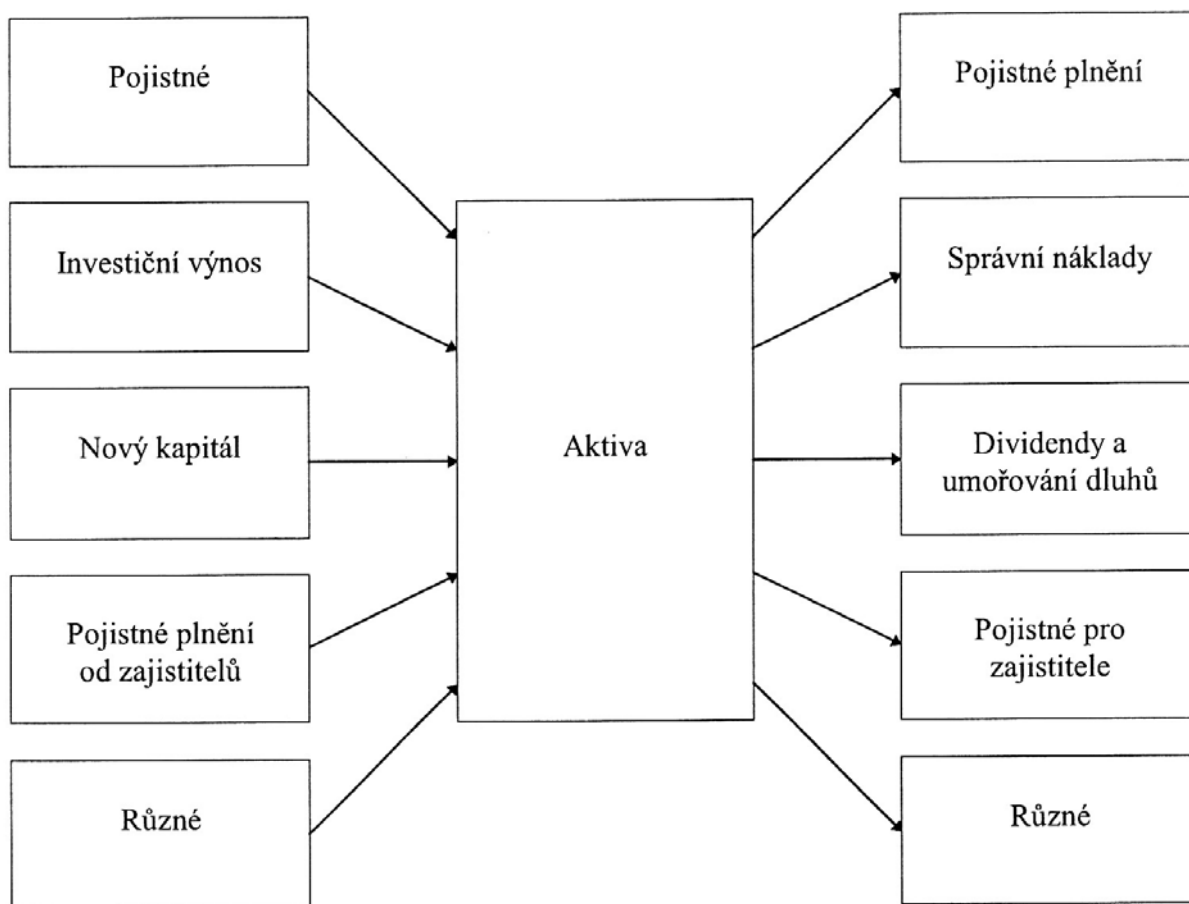
Zajímavé je také srovnání objemu a rozložení aktiv vlastněných na jedné straně životními a na druhé straně neživotními pojišťovnami. Přestože např. v USA je roční příjem z pojistného v těchto dvou odvětvích srovnatelný, životní pojišťovny vlastní v průměru třikrát více aktiv než pojišťovny neživotní. Většina smluv životního pojištění (včetně penzijních smluv) má totiž dlouhodobý charakter s vysoce předpověditelnými parametry jejich budoucího průběhu, což

zdaleka neplatí pro poškození majetku nebo zdraví. Jestliže tedy ve smlouvách životního pojištění lze předpokládat, že nároky vůči pojišťovně budou vzneseny až v pozdějších letech a navíc v poměrně spolehlivě odhadnutelné výši, nároky z neživotního pojištění jsou splatné dnem podpisu smlouvy (k nehodě či zranění může dojít kdykoli) a jejich velikost je silně ovlivněna náhodou spolu s přímým působením inflace zvyšujícím náklady (např. ceny v autoopravnách důležité z hlediska havarijního pojištění průběžně rostou). Proto životní pojišťovny (a obzvláště penzijní fondy) mohou většinu svých prostředků investovat, zatímco neživotní pojišťovny musí být neustále připraveny na krytí nesnadno odhadnutelných nároků ze strany pojištěných.[2]

4.1.1 Finanční toky v pojišťovně

Transakce probíhající v pojišťovně lze modelovat jako systém finančních toků, z nichž část do tohoto systému vstupuje (tyto finanční toky jako výnosy v modelu figurují s kladným znaménkem) a část ze systému vystupuje (v modelu figurují jako náklady se záporným znaménkem). Velmi zjednodušené schéma takového modelu (viz např. Daykin et al. (1994)), v němž finanční toky vstupují do souhrnu a vystupují ze souhrnu aktiv pojišťovny, je ukázáno na obr. 1 s tím, že vstupy a výstupy těchto finančních toků by měly být v rovnováze.[2]

Obr. 1 Jednoduchý model pojišťovny jako model vstupů a výstupů finančních toků

zdroj: T. Cipra, Pojistná matematika

Dynamiku takového modelu lze vyjádřit pomocí vztahu

$$A_t = A_{t-1} + P_t + I_t + N_t + X_t^{RE} - X_t - E_t - D_t - P_t^{RE}$$

- A_t Aktiva pojišťovny na konci období t . (Za příslušná období t je vhodné volit účetní období v pojišťovně, většinou účetní roky.)
- P_t Pojistné předepsané během období t . (Protože modelujeme finanční toky, je zde opravdu na místě pracovat s předepsaným či přijatým pojistným. Zasloužené pojistné, tak jak je popsáno v odstavci 15.2, má spíše charakter účetní, než aby popisovalo finanční tok: roční pojistné přijaté v polovině účetního roku t představuje okamžité navýšení aktiv pojišťovny, i když účetně roku t přísluší jako zasloužené

pojistné pouze polovina přijatého pojistného a z druhé poloviny přijatého pojistného je účetně nutné vytvořit tzv. rezervu na pojistné jiných období.)

- I_t Investiční výnos za období t . (Zde je možné se také setkat s formulacemi typu „realizace finančního umístění“ apod. Musíme si přitom uvědomit, že investiční výnos nevzniká jen připisováním úroků, ale také příznivými změnami tržní hodnoty. V důsledku těchto změn zřejmě hodnota aktiv na obr. 3.1.1 neustále kolísá.)
- N_t Nový kapitál během období t . (Nový kapitál může mít především formu navýšení základního jmění úpisem nových akcií nebo formu úvěrového kapitálu získaného jako úvěr od jiných finančních institucí či úpisem dluhopisů.)
- X_t^{RE} Pojistné plnění od zajistitelů během období t . (Pojistné plnění od zajistitelů zřejmě patří k finančním tokům vstupujícím do pojišťovny, tj. k jejím výnosům. Často se sem také zároveň přiřazují provize, které platí, jak je zvykem, zajistitelé pojišťovně za umožnění zajistného obchodu.)
- X_t Pojistné plnění během období t . (Tento finanční tok je opět nutné odlišit od pojistného plnění pro pojistné události vzniklé během období t , které účetně pokrývá také tzv. rezervu na pojistná plnění vytvořenou v období t pro platby, které jsou z různých důvodů odloženy až do příštích období, ale týkají se pojistných událostí vzniklých během t .)
- E_t Správní náklady pojišťovny během období t . (Často se sem zařazují i daně, které pojišťovna musí platit.)
- D_t Dividendy a umořování dluhů během období t . (Jedná se o podíl na zisku vyplácený většinou formou dividend akcionářům pojišťovny a o umořování úvěrů získaných pojišťovnou. Podíl na zisku pro klienty pojišťovny, který je běžný především v rámci životního pojištění, se zahrnuje do finančních toků D_t nebo X_t .)
- P_t^{RE} Pojistné pro zajistitele během období t označované většinou jako zajistné. (Zajistné zřejmě patří k finančním tokům vystupujícím z pojišťovny, tj. k jejím nákladům.)

Co se týče skutečné velikosti uvedených finančních toků pro konkrétní pojišťovnu, většinu potřebných informací za jednotlivé roky lze získat ze závěrkových účetních výkazů označovaných (nejen u nás, ale i v pojistné praxi EU) jako výkaz zisků a ztrát pojišťovny (Profit and Loss Report), jehož třemi základními částmi jsou technický účet k životnímu pojištění, technický účet k neživotnímu pojištění a netechnický účet (a někdy také navíc tzv. příloha). Výkaz zisků a ztrát slouží ke zjištění hospodářského výsledku pojišťovny za dané účetní období a bývá zveřejňován ve výroční zprávě každé pojišťovny. Výsledky technických účtů, které vzniknou porovnáním příslušných nákladů a výnosů v životním a neživotním pojištění, se přenesou do netechnického účtu, kde jsou k nim navíc přidány náklady a výnosy nesouvisející přímo s prvotní funkcí pojišťoven.[2]

4.1.2 Rozvaha pojišťovny

Vedle výkazu zisků a ztrát, který je do jisté míry účetním podchycením finančních toků v pojišťovně během příslušného účetního období, se v rámci účetní závěrky pojišťovny vyhotovuje tzv. rozvaha, která spíše než o finančních tocích vypovídá o účetním stavu na konci příslušného účetního období. Tvar tohoto závěrkového výkazu u nás (viz tab. 1) je již značně konzistentní s jeho tvarem předepsaným direktivou EU.

Tab.1 Rozvaha pojišťovny

Aktiva	Pasiva
Nehmotný majetek	Základní jmění a fondy
Finanční umístění (investice)	Technické rezervy
Pohledávky	Rezerva na krytí závazků z finančního umístění jménem pojištěných
Ostatní aktiva	Rezervy na ostatní rizika a ztráty
Neuhrazená ztráta z minulých let	Závazky
Ztráta běžného účetního období	Účty časového rozlišení a přechodné účty
	Nerozdělený zisk z minulých let běžného účetního období
	Zisk běžného účetního období
Úhrn aktiv	Úhrn pasiv

Zdroj: T. Cipra, Pojistná matematika

Strana aktiv

- Nehmotný majetek - jedná se např. o zřizovací výdaje související se vznikem pojišťovny, rozdíl mezi účetní a tržní hodnotou pojišťovny označovaný jako goodwill, software apod.
- Finanční umístění (investice) - jedná se o majetek, kterým pojišťovna ručí za svá rizika plynoucí z pojišťovací činnosti a jehož vhodné investování má vliv na hospodaření pojišťovny. Často se také mluví o finančním umístění prostředků technických rezerv. Přitom obecně finanční investice se u nás účetně oceňují pořizovací cenou v době jejich vzniku (na rozdíl od tržní ceny preferované v případě pojišťoven v zahraničí). Na druhé straně je však možné setkat se s přístupem, kdy např. cenné papíry obchodované na Burze cenných papírů Praha nebo v RM-Systému jsou účtovány v ceně pořízení nebo v tržní ceně ke konci účetního období podle toho, která je nižší. Neobchodované cenné papíry, depozita u bank a dlouhodobé dluhopisy se většinou oceňují jejich nominálními hodnotami. Mezi finanční umístění pak patří pozemky a stavby at' už provozní či neprovozní, majetkové účasti na podnikání třetích osob. Jsou to dluhopisy a půjčky do podniků s podstatným vlivem (20-50 %) nebo s rozhodujícím vlivem (50 % a více). Konkrétně jde o majetkové cenné papíry, dluhové cenné papíry a ostatní majetkové účasti a dlouhodobé pohledávky. Ostatní finanční umístění což jsou cenné papíry s proměnlivým výnosem, cenné papíry s pevným výnosem, podíly a vklady pojišťovny v investičních společnostech, fondech a zájmových sdruženích, hypotekární půjčky, ostatní půjčky, depozita u bank a ostatní finanční umístění. A nakonec finanční umístění jménem pojištěných.
- Pohledávky – jedná se o pohledávky z přímého pojištění a zajištění, především pohledávky za pojistníky, kteří mají dle sjednaného předpisu pojistného platit pojistné, ale také pohledávky zprostředkovateli (makléři), pohledávky při operacích zajištění apod. Ostatní pohledávky např. pohledávky za upsané vlastní jmění, pohledávky z vystavených dluhopisů apod.
- Ostatní aktiva - jde o evidenci majetku, který není finančním umístěním, pojišťovna jím neručí za své závazky a může s ním nakládat podle svých momentálních potřeb. Ostatní aktiva tvoří hmotný majetek (s výjimkou pozemků a staveb), pořízení majetku a pokladní hodnoty. [2]

Strana pasiv

- Základní jmění a kapitálové fondy - jedná se o vlastní zdroje kapitálu pojišťovny, které tvoří základní jmění. To podle požadavků Ministerstva financí ČR v roce 1998 činilo pro životní pojišťovnu min. 120 mil. Kč a pro neživotní pojišťovnu 60 mil. Kč. Kapitálové fondy jako je emisní ážio či zákonný rezervní fond a oceňovací rozdíly z kapitálových účastí. Na tomto účtu se např. účtuje rozdíl mezi účetní cenou vedenou v pojišťovně a tržní cenou v případě prodeje kapitálové účasti.
- Technické rezervy – pojišťovna je tvoří ke krytí rizik z pojišťovací činnosti. Rozlišujeme rezervy na pojistné jiných období, rezervy pojistného životních pojištění, rezervy na pojistná plnění, rezervy na prémie a slevy, rezervy na vyrovnávání mimořádných rizik, rezervy na úhradu závazků z finančního umístění jménem pojištěných a ostatní technické rezervy.
- Rezervy na ostatní rizika a ztráty – jedná se o zákonné rezervy nebo rezervy na kurzové ztráty. Jejich potřeba je dána tím, že majetek a závazky vyjádřené v cizí měně se přepočítávají na tuzemskou měnu kurzem vyhlášeným v kurzovním lístku ČNB apod.
- Závazky – jsou tvořeny závazky z přímého pojištění a zajištění vůči pojištěným nebo zprostředkovatelům a dlouhodobými úvěry a závazky. Mezi ně patří např. bankovní a jiné úvěry, závazky k podnikům s podstatným a rozhodujícím vlivem, emitované dluhopisy, závazky z pronájmu, přijaté zálohy apod.[2]

4.2 Klasifikace pojišťoven

Klasifikace pojišťoven v soukromého pojišťovnictví

- Univerzální (kompozitní) pojišťovny - provozují současně životní i neživotní pojištění, u nás je to většina komerčních pojišťoven. [2]
- Specializované pojišťovny - např. u nás pojišťovna ECP (cestovní pojištění), EGAP (pojištění vývozních úvěrů), Nationale-Nederlanden (životní pojišťovna). Kaptivní pojišťovny bývají založené podnikatelským subjektem, jako je koncern, pro jeho potřeby, frontingové pojišťovny pouze administrativně zajišťují činnost jiné pojišťovny, která např. z licenčních nebo daňových důvodů nepojišťuje na daném pojistném trhu přímo aj..
- Státní pojišťovny - zakládá je stát, je zodpovědný za výsledky jejich hospodaření, a to obvykle pro méně atraktivní pojistné činnosti.

- Vzájemné pojišťovny - riziko pojišťovací činnosti nesou členové (vlastníci), kteří jsou zároveň klienty takové pojišťovny.
- Akciové pojišťovny - výsledky hospodaření nesou akcionáři, pro něž cílem podnikání je dosažení zisku. Jedná se o převažující formu pojišťoven v tržní ekonomice.

Soukromé pojišťovnictví v České republice je kromě občanského a obchodního zákoníku upraveno zákonem č. 185/1991 Sb. o pojišťovnictví, zákonem č. 320/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 185/1991 Sb., vyhláškou MF č. 52/1994 Sb., kterou se stanoví tvorba, použití a způsob umístění prostředků technických rezerv pojišťovny a novelou zákona o pojišťovnictví (na konci roku 1998 připravená v paragrafovaném znění).[2]

5. Životní pojištění

5.1 Členění životního pojištění

Soukromé životní pojištění znamená v podstatě totéž jako pojištění osob. Jedná se přitom obvykle o dlouhodobější pojistné smlouvy, které obecně mají zajistit finanční podporu v případě ztráty příjmu. Délky pojistných dob, na které se sjednávají smlouvy životního pojištění, právě představují jeden z podstatných rozdílů při srovnání s neživotním pojištěním. Jako další důležitý rys lze uvést, že sem spadají převážně obnosová pojištění bez zjišťování konkrétního rozsahu pojistného zájmu. [2]

V rámci pojištění osob lze sjednat

- Pojištění pro případ smrti – pojistnou událostí je smrt pojištěného (v Evropě se také často používá termín rizikové životní pojištění).
- Pojištění pro případ dožití - pojistnou událostí je dožití sjednaného věku pojištěným.
- Smíšené pojištění - pojistnou událostí je smrt pojištěného nebo dožití sjednaného věku pojištěným.
- Důchodové pojištění - speciální pojištění pro případ dožití s pravidelně se opakujícím pojistným plněním ve formě výplaty důchodu.

Životní pojištění dle směrnice EU

- Kapitálové životní pojištění - klasické (neinvestiční) pojištění pro případ dožití, pojištění pro případ smrti a smíšené pojištění včetně pojištění s výhradou vrácení pojistného.
- Životní pojištění ve prospěch dětí - pojištění s pevnou dobou výplaty prodávané pod označením stipendijní (studijní) pojištění, svatební (věnové) pojištění apod.
- Důchodové pojištění - soukromé pojištění starobních, pozůstalostních a invalidních důchodů.
- Investiční životní pojištění - pojištění spojené s účastí klienta na investičním riziku životní pojišťovny.
- Připojištění k životnímu pojištění - úrazové, invalidní a nemocenské připojištění (včetně připojištění vážných onemocnění).
- Sociální pojištění prováděné životními pojišťovnami na jejich vlastní riziko

- Pojištění dlouhodobé péče - dlouhodobé nemocenské a invalidní pojištění s plněním ve formě denního odškodného.
- Rentové obchody - obchody s jistými důchody.
- Tontiny - účastníci pojištění se sdruží za účelem společné kapitalizace svých příspěvků a následného rozdělování takto vzniklého majetku mezi přežívající účastníky nebo pozůstalé.
- Správa penzijních fondů - správa portfolia penzijního fondu komerční pojišťovnou včetně finančního umístění prostředků technických rezerv, záruky zúročení prostředků alespoň v určité minimální výši apod.

Jiné členění životního pojištění vychází z toho, zda pojistný produkt obsahuje či neobsahuje spořivou (investiční) složku vytvářenou z pojistného a označovanou termínem rezerva pojistného. Můžeme tedy dále rozlišit rezervotvorné životní pojištění, ve spojených státech se také používá termín pojištění s kapitálovou hodnotou a nerezervotvorné životní pojištění (většinou se jedná o produkty dočasného pojištění pro případ smrti, tj. dočasné rizikové pojištění).

5.2 Ostatní druhy pojištění

V rámci životního pojištění se objevuje řada nových pojistných druhů, které začínají pronikat na klasické pojistné trhy (včetně našeho) např.:

- Pojištění vážných onemocnění - rozšiřuje riziko úmrtí tím způsobem, že pojistnou částku (resp. její stanovenou procentuální část) pojišťovna vyplatí již při diagnóze některého onemocnění vymezeného pojišťovnou, např. rakoviny, náhlé mozkové příhody, vážného infarktu aj.. Toto pojištění se však také sjednává samostatně bez návaznosti na jiný produkt životního pojištění s rizikem smrti. [2]
- Pojištění dlouhodobé péče - k pojistnému plnění zde dochází v případě bezmocnosti či snížené schopnosti postarat se o sebe a svou domácnost a má formu buď denního odškodného nebo úhrady vynaložených nákladů na péči o pojištěnou osobu. Zvláště ve vyspělých zemích se jedná o velmi potřebný pojistný produkt, který ale představuje pro komerční pojišťovnu značné pojistně-technické riziko a je proto prodáván za poměrně vysoké pojistné.
- Investiční životní pojištění - výše pojistného plnění zde zcela závisí na výnosech z pojistného v tom smyslu, že je dáno tržní cenou tzv. podílových jednotek zakoupených

klientem v investičním portfoliu pojišťovny. Klient zde tedy nese celé investiční riziko. Do této skupiny patří také indexově vázané životní pojištění (Index-Linked), kde výše pojistného plnění závisí na vývoji zvoleného indexu cenných papírů.

- Univerzální životní pojištění - vyznačuje se především velkou flexibilitou a oddělením rizikové a spořivé složky pojištění průhledným i pro laického klienta. Často se kombinuje s investičním životním pojištěním např. pod názvem variabilní univerzální životní pojištění, za mezistupeň k univerzálnímu životnímu pojištění lze považovat flexibilní životní pojištění, v jehož rámci je přípustná změna kdykoli při změně pojistné potřeby, a to bez zkoumání zdravotního stavu, např. klient může po narození dítěte zvýšit pojistnou částku na zabezpečení pozůstalých.
- Bankovní pojištění - týká se nejen životního, ale i neživotního pojištění. Od klasického standardu se liší především tím, že provoz pojišťovny je v tomto případě provázán s činností určité banky. Klientelu pojišťovny tvoří především klienti banky, prodávají se tzv. vázané produkty zabezpečující po pojistné stránce příslušné bankovní produkty. Např. životní úvěrové pojištění a majetkové pojištění zástavy pro bankovní úvěry, využívá se přepážkový způsob prodeje a ve zvýšené míře bezhotovostní platební styk apod..

6. Kapitálové životní pojištění (KŽP)

6.1 Charakteristika KŽP

Přestože na první pohled existuje nepřeberně mnoho druhů životního pojištění, lze každý produkt zařadit do jedné z pěti skupin. Ty jsou i se svými základními charakteristikami popsány v následující tabulce.

Tab. 2

Název pojištění	Anglický název	Zaručená částka při dožití
Kapitálové pojištění	Endowment	ANO (jednorázová částka)
Důchodové pojištění	Annuity	ANO (důchod)
Rizikové pojištění	Term	ANO (rovna 0)
Univerzální pojištění	Universal life	NE, je ale zaručeno zhodnocení
Investiční pojištění	Unit linked	NE, plnění je vázáno na podílovou jednotku

zdroj: www.penize.cz

KŽP dle výše uvedeného dělení je životní pojištění, u kterého je ve smlouvě garantována pojistná částka pro případ dožití ve formě jednorázového plnění. Důchodové pojištění se ve většině vlastností chová jako KŽP. Hlavním a nejdůležitějším důvodem je varianta s doživotním důchodem. Vzhledem k prodlužující se průměrné době života došlo k výraznému omezení nabídky důchodového pojištění na pojistném trhu. Ostatní typy produktů se chovají odlišně. U rizikového pojištění není při dožití ze sjednaného konce vyplacena žádná částka (resp. je nulová), u univerzálního a investičního pojištění není ve smlouvě pojistná částka pro případ dožití garantována.[3]

Smlouva se uzavírá mezi klientem a pojišťovnou nebo-li pojistníkem a pojistitelem. Pojišťovna se ve smlouvě zavazuje vyplatit sjednanou pojistnou částku v případě pojistné události (smrt nebo dožití) a klient se zavazuje za tuto službu pravidelně platit úhradu. Pojišťovna má poté právo na pojistné a klient na pojistné plnění dohodnuté v pojistné smlouvě.

Tato definice platí pro každé kapitálové pojištění. U jiných produktů se ale setkáme i s jinými právy, např:

- právo pojistníka na odbytné, podíl na zisku, navýšení pojistné ochrany bez zkoumání zdravotního stavu,
- právo pojistitele na údaje o zdravotním stavu pojištěného, právo neplnit (resp. krátit plnění) ve vyjmenovaných případech.[3]

6.2 Vymezení konkrétních pojmů

6.2.1 Spoření vs. pojištění

Pojem spoření je všeobecně rezervován pro určitý typ bankovního produktu. Klient pravidelně ukládá určitou částku, banka tuto částku připisuje na individuální účet klienta, připisuje na účet úroky a výši účtu snižuje o poplatky. Aktuální hodnota účtu se rovná zaplaceným platbám, které se navyšují o čistý připsaný úrok nebo snižují o stržené poplatky. Klient má právo měnit výši i frekvenci platby. [3]

V rámci kapitálového životního pojištění klient požaduje po pojišťovně službu, aby při konkrétní události vyplatila osobám, které klient určí ve smlouvě dohodnutou částku. Za tuto službu pojišťovna požaduje tzv. pojistné, které musí klient platit ve sjednané výši a frekvenci. Výše pojistného není zákonem nijak předepsána a její výše je pouze na rozhodnutí pojišťovny. S vybraným pojistným pak pojišťovna hospodaří v závislosti na jejích potřebách, aby v rámci jejího kmene byl dostatek prostředků na pokrytí pojistných událostí, ale také na pokrytí vlastních nákladů. Z tohoto důvodu si pojišťovna interně tvoří tzv. rezervu. Ta tvoří majetek pojišťovny. Nejde ale o peníze, které by nějakým způsobem patřily klientovi.

6.2.2 Garance

Garantované zhodnocení vede často klienty k chybnému závěru. Zhodnocení nebo-li technická úroková míra slouží čistě pro potřeby pojistně-technických výpočtů pojišťovny. Nemá tedy nic společného s garantovanou výší zhodnocení pro klienta. Pojišťovna při své kalkulaci pojistného, počítá s tím, že bude schopna v době trvání pojištění zhodnotit své finanční prostředky (tj. rezervu). Pojišťovna v rámci kapitálového životního pojištění, ale nabízí klientovi garanci ve formě pojistné částky, která je uvedena ve smlouvě. Zavazuje se, že vyplatí klientovi předem dohodnutou částku. Na tuto částku se nevztahují žádné vlivy vedlejších faktorů jako vývoj inflace, změny na kapitálovém trhu či vývoj v úmrtnosti obyvatelstva. Tyto faktory jdou plně na účet pojišťovny. Pojišťovnu musí v rámci KŽP dostát svým závazkům.

Soustředíme-li svou pozornost jen na spoření pak jeho výši můžeme spočítat pomocí vnitřní míry výnosnosti. Anglicky IRR se skládá z pojistného a garantované pojistné částky pro případ dožití. IRR je vzhledem k nákladům a rizikovému pojistnému ve většině případů nižší než TÚM, ale existují i taková pojištění, kde je vyšší.

6.2.3 Odbytné (odkupné)

Podstata odbytného závisí na závazku pojistníka platit svůj závazek, který má vůči pojišťovně. Pokud tento svůj závazek přestane plnit, pak nemusí pojišťovna dostát svému závazku vůči pojistníkovi a smlouva tak po lhůtě 6 měsíců zanikne. Pojišťovna má vytvořenu rezervu na pojistné plnění, protože však smlouva zanikla, nemůže dojít k pojistné události a rezerva může být zrušena. Část této rezervy (např. 95%) vyplatí pojistníkovi. Způsob určení odkupného musí být klientovi sdělen ještě před uzavřením smlouvy. Výše odkupného je totiž většinou určena jako jisté procento z výše rezervy. Procento bývá stanoveno odlišně pro jednotlivé roky trvání pojištění. V prvních letech bývá nižší (neboli poplatek za odkupné je vyšší), postupně se procento zvyšuje (neboli poplatek klesá). Příklad je uveden v tabulce.

Tab. 3

Rok	Rezerva	Odkupné - výše v %	Odkupné - výše absolutně	Poplatek - výše v %	Poplatek - absolutně
1	60	0%	$0 = 0 \times 60$	100%	60
2	170	85%	$144,5 = 0,85 \times 170$	15%	25,5
3	280	90%	$252 = 0,9 \times 280$	10%	28
4	390	95%	$370,5 = 0,95 \times 390$	5%	19,5
5	500	95%	$475 = 0,95 \times 500$	5%	25

zdroj: www.penize.cz

Pojišťovna z tabulky postupuje tak, že v prvním roce odbytné nevyplácí. V druhém roce vyplatí 85% z rezervy, ve třetím 90% a od čtvrtého roku dále vždy vyplatí 95% rezervy. Konkrétní parametry výpočtu nemá klient k dispozici, protože je pojišťovny považují za své know-how. § 66 zákona o pojistné smlouvě dává každému před uzavřením pojištění právo na informaci o způsobu určení odkupného. V tabulce je pro každý rok trvání pojištění uvedena hodnota odkupného. Každý zájemce o pojištění by se s ní měl dobře seznámit a být si vědom jejího průběhu před uzavřením smlouvy.

6.2.4 Podíl na zisku (bonus, profitsharing)

Kromě garantované pojistné částky je ve většině pojistných smluv zaručeno právo pojistníka na podíl na zisku. Pokud pojišťovna hospodaří lépe než očekávala při počátečním výpočtu pojistného, o část svého zisku se podělí s klienty.

Důvody vyššího zisku mohou být v zásadě tři:

- vyšší zhodnocení než se očekává
- nižší náklady než byly na počátku kalkulované

- lepší škodní průběh – tedy méně úmrtí než odpovídá použitým úmrtnostním tabulkám

Pokud se pojišťovna rozhodne poskytovat podíl na zisku ze všech těchto důvodů, může postupovat následovně: na konci roku při účetní uzávěrce se určitá část (např. 50%) hospodářského výsledku pojišťovny rozdělí zpět klientům, většinou ve formě navýšení pojistné částky. Tento systém se používá jen v některých zemích, ale Česká republika ho nepoužívá.

Na českém trhu se setkáme se dvěma typy formulací podílu na zisku:

- „Podíl na zisku se vypočítává podle zásad a ve výši stanoveným pojistitelem ...“ nebo „Pojištění se podílejí na případných přebytcích pojistného v závislosti na výdajích a příjmech pojistitele ...“ a podobně. Obecná formulace nedává pojistníkovi možnost kdykoliv v průběhu pojištění zkontrolovat připsanou výši zhodnocení, zároveň tato formulace nesplňuje podmínku zákona o pojistné smlouvě na informování zájemce o způsobu výpočtu a rozdělení bonusu podle §66 odstavec 2e.
- Podíl na investičním výnosu. Pojistník se podílí na vyšším zhodnocení než bylo kalkulováno při výpočtu pojistného, neparticipuje na výnosu z úspory nákladů nebo podúmrtnosti. Jde o jediný konkrétně popsany způsob podílu na zisku v pojistných podmínkách v České republice.

6.2.5 Podíl na investičním výnosu

- **čisté zhodnocení**

Na základě dosaženého hrubého ročního výnosu na pojistné rezervě, vypočte pojišťovna čisté zhodnocení podílu na zisku pomocí tří parametrů:

- a) použité technické úrokové míry (TÚM)
- b) poplatku za správu matematické rezervy (PzS)
- c) koeficient výsledného dělení mezi pojistníka a pojišťovnu (koef)

$$\text{čisté zhodnocení} = (\text{hrubé zhodnocení} - \text{TÚM} - \text{PzS}) * \text{koef}$$

Rovnice říká následující: od celkového zhodnocení se odečte technická úroková míra (protože její výše je již zohledněna v garantované pojistné částce) a poplatek za správu rezervy. Výsledek se rozdělí např. v poměru 85:15 mezi pojistníka a pojišťovnu. Tomu odpovídá hodnota parametru koef 0,85 (tedy 85%), dalším často používaným poměrem je 90:10.

Hodnota TÚM se v současnosti u běžně placených KŽP pohybuje od 2% do maximálních povolených 2,4%. Velký rozptyl nalezneme u poplatku za správu rezervy – od 0% do 2%. Hodnota tohoto parametru je tedy nejdůležitější pro výši podílu na zisku (samozřejmě kromě skutečného dosaženého hrubého zhodnocení).

Na první pohled by se zdálo, že při výběru nejvýhodnějšího KŽP stačí zvolit produkt s nejmenším, nejlépe nulovým poplatkem za správu. Situace je ale trochu složitější. Pojišťovna, která si během trvání pojištění strhává tento poplatek, může nabídnout levnější cenu pojištění, tj. nižší pojistné. Své náklady si totiž uhradí nejen z pojistného, ale i z poplatku za správu. Za stejné pojistné si pojistník buď může koupit pojištění s nižší pojistnou částkou, ale vyšším podílem na zisku (nízký nebo nulový poplatek) nebo pojištění s vyšší pojistnou částkou již od počátku, ale s nižším podílem na zisku v průběhu pojištění. Vyšší poplatek za správu rezervy, ale automaticky neznamená levnější pojištění, záleží také na nákladech pojišťovny, při výběru je třeba porovnávat oba parametry, výši pojistného i poplatek.

- **připsaná hodnota**

Pokud známe čisté zhodnocení, vynásobíme jím hodnotu průměrné rezervy a získáme tak podíl na zisku. Pojišťovna s tímto podílem může naložit různě, třeba ho ihned vyplatit pojistníkovi. V naprosté většině případů se ale používá k navýšení pojistné ochrany. Pojišťovna vezme v úvahu výši podílu, zbývající dobu pojištění, aktuální věk klienta a navýší sjednanou pojistnou částku. Pojišťovna se k hodnotě podílu na zisku chová jako k jednorázovému pojistnému, za zvýhodněnou (netto) sazbu dopočítá odpovídající pojistnou částku.

6.2.6 (Ne)průhlednost

Protože pojistník neví o rozložení částek plynoucích v rámci pojistných splátek na riziko, spoření nebo náklady, vysloužilo si v praxi KŽP označení tzv. černé skříňky. Na tuto situaci se můžeme podívat dvěma směry:

- Celé pojistné jde na náklady. Pro pojišťovnu je nákladem vyplacená provize, plat zaměstnancům, pronájem prostor stejně jako výplata pojistného plnění. Celé pojistné je tedy úplata za poskytovanou službu. KŽP nemá individuální účet jako investiční nebo univerzální pojištění. Jak již bylo blíže popsáno pak teprve z účtu klienta jsou strhávány různé poplatky a rizikové pojistné. KŽP je ale svou konstrukcí odlišný produkt.

- Pojistné placené klientem je označováno jako bruttopojistné. Za pomoci vzorců pojistné matematiky rozložíme brutto pojistné na dvě části – tzv. nettopojistné a nákladovou přírážku. V nettopojistném se skrývá celá část pojistného potřebného na výplatu pojistných plnění, smrt a dožití, a nákladová přírážka pak slouží k pokrytí všech nákladů pojišťovny.

6.2.7 Rezerva

Rezerva je majetkem pojišťovny a jejím smyslem je mít připravené prostředky na výplatu pojistného plnění. Tomuto účelu musí odpovídat i její výše. Čím vyšší zhodnocení, tím nižší rezerva je z počátku třeba, protože ji budeme postupně navyšovat nejen o část zaplaceného pojistného, ale i o investiční výnos. Naopak, čím vyšší pravděpodobnost úmrtí, tím vyšší rezerva. Pokud totiž pojištěný zemře, již nezískáme další pojistné a pojistnou částku musíme vyplatit dříve.

Rezerva se nepočítá na základě toho, co pojistník zaplatil (co se stalo), ale právě naopak. Její výše je určena tím, co teprve nastane, přesněji, co pojišťovna očekává, že se stane s určitou pravděpodobností.

Pojišťovny používají pro výpočet odkupného rezervu, jejíž hodnota je dána vzorcem s pevnými parametry. Průběh rezervy vypočtený na počátku je stejný jako průběh vypočtený v libovolném okamžiku pojištění.

6.2.8 Cena pojištění

Pojistné je úhrada za službu, kterou pojišťovna poskytuje pojistníkovi. Často se objevuje požadavek na informaci, jaká část je určena na spoření, jaká na náklady, provizi či zisk. Tato informace je z pohledu rozhodování klienta nejen zbytečná (cena rohlíku zůstane 1 Kč i kdybych věděl kolik z toho je cena mouky, vajec, elektřiny, mzda, zisk, doprava, ...), ale v uvedeném rozsahu ji ani teoreticky nelze uvést. Naopak u investičního pojištění jsou poplatky a výše rizikového pojistného tou první věcí, na které by se měl klient ptát.

U KŽP jsou pro racionální výběr produktu potřebné 3 informace:

- Pojistné (celková cena za službu) - dle ceny se mohou rozhodnout, zda poskytovaná služba je pro mne výhodná nebo zda potřebné pojištění sjednám jinde výhodněji.

- Odbytné (tabulka s výší odbytného v jednotlivých letech) - informace o tom, kolik dostanu, pokud smlouvu předčasně zruším.
- Podíl na zisku (formulace v pojistných podmínkách) - informace o tom, jakým dílem a způsobem se podílím na zisku pojišťovny.

K výpočtu ceny pojištění se používá sazebník. Je v něm uvedeno většinou měsíční pojistné pro určitou základní pojistnou částku (ZPČ, nejčastěji 1.000,- Kč nebo 10.000,- Kč). Pokud klient chce platit 1.000,- Kč měsíčně, vyhledá agent sazbu odpovídající věku, pohlaví a době trvání a vypočte pojistnou částku

$$\text{pojistná částka} = \text{pojistné} * \text{ZPČ} / \text{sazba}_{\text{věk, trvání, pohlaví}}$$

Pokud klient požaduje určitou pojistnou částku, lze dopočítat potřebné měsíční pojistné jako

$$\text{pojistné} = \text{sazba}_{\text{věk, trvání, pohlaví}} * \text{pojistná částka} / \text{ZPČ}$$

6.3 Druhy kapitálového pojištění

Lze vytvořit mnoho různých produktů, ale stejně jako i v jiných oborech, vítězí u klientů a prodejců jednoduchost. Nejprodávanější jsou dva produkty

- Pojištění pro případ smrti a dožití se stejnou pojistnou částkou
- Pojištění pro případ dožití s vrácením zaplaceného pojistného v případě smrti

6.3.1 Pojištění pro případ smrti a dožití (1:1)

Jedná se o nejznámější a zřejmě i nejstarší variantu kapitálového pojištění. Ve smlouvě je sjednána stejně vysoká pojistná částka pro obě pojistné události – smrt i dožití. Vzhledem k pojistnému krytí pro případ smrti je součástí smlouvy dotazník zkoumající zdravotní stav pojištěného. Bývá dohodnuto právo pojistníka na podíl na zisku a na odbytné. Naprostá většina smluv je vzhledem k daňové legislativě České republiky sjednávána do věku 60 let. Protože produkt plní zejména funkci pojistné ochrany, nemá smysl počítat vnitřní míru výnosnosti, která nebere v úvahu předčasné vyplacení pojistné částky z důvodu smrti.

6.3.2 Pojištění pro případ dožití s vrácením zaplaceného pojistného

V případě tohoto pojištění je ve smlouvě sjednána pojistná částka pro případ dožití. Zároveň je ve většině pojistných smluv dohodnuto, že i smrt je pojistnou událostí a výše plnění v případě smrti je rovna zaplacenému pojistnému. Nejedná se tedy o žádné vrácení pojistného, jak klame název, ale o vypořádání pojistné události, peníze jsou vyplaceny oprávněné osobě. Vzhledem k absenci významného pojistného rizika, není požadováno vyplnění zdravotního dotazníku. Bývá dohodnuto právo pojistníka na podíl na zisku a na odbytné.

Pokud bychom se na pojistné podmínky zaměřili podrobněji, můžeme nalézt drobné rozdíly v plnění v případě smrti a v odbytném. Některé pojišťovny v případě smrti, pokud je aktuální hodnota rezervy vyšší než zaplacené pojistné, vyplatí hodnotu rezervy. U pojišťovny, která takto nepostupuje a v případě smrti vyplatí právě jen hodnotu zaplaceného pojistného, může být v některých případech (vyšší rezerva) pro klienta výhodné před očekávanou smrtí smlouvu vypovědět a získat tak více právě ve formě odkupného. Právě z tohoto důvodu nalezneme v některých podmínkách klauzuli typu: výše odkupného je maximálně rovna zaplacenému pojistnému. Případný kladný rozdíl mezi odkupným a zaplaceným pojistným je klientovi vyplacen pouze v případě dožití se sjednaného konce pojištění.

Pokud je kalkulované zhodnocení pojistné rezervy nízké a doba trvání smlouvy krátká, nemůže investiční výnos pokrýt všechny náklady a pojistná částka je nižší než celkové zaplacené pojistné. Pro krátkou dobu trvání smlouvy je tedy IRR záporná a pro delší dobu kladná a její velikost leží mezi 0 % a použitou technickou úrokovou mírou (např. 2,4 %).

6.3.3 Pojištění pro případ dožití

V případě dožití vyplatí pojišťovna sjednanou částku a v případě smrti nevyplatí nic, pojištění končí. Jedná se tedy o pravý opak rizikového pojištění, kde je nárok na plnění pouze v případě smrti. U pojištění pro případ dožití není právo na odbytné, ale je právo na podíl na zisku.

Oproti předchozímu produktu stojí na straně příjmů pojišťovny nejen investiční výnos, ale i peníze klientů, kteří se nedožijí sjednaného konce pojištění. Z tohoto důvodu je pojistná částka pro dožití vyšší než u pojištění s vrácením zaplaceného pojistného. Idea produktu je následující - ti co zemřou před dosažením např. důchodového věku již peníze na penzi potřebovat nebudou, naopak jejich peníze využijí ti, co se dožijí. Vnitřní míra výnosnosti může být při dlouhé době trvání zasahující do vysokého věku pojištěného i vyšší než použitá

TÚM. Výsledkem nezájmu o tento produkt je, že ho v současnosti žádná pojišťovna v Česku nenabízí.

6.3.4 Pojištění pro případ smrti a dožití (X:Y)

Kapitálové pojištění se stejnými pojistnými částkami se pojišťovny snaží různě vylepšit a odlišit se od konkurence. Mezi nejznámější produkty na českém trhu patří/patřily: pojištění pro případ dožití s trojnásobnou pojistnou částkou pro případ smrti (3:1) a kapitálové pojištění s dvojnásobnou pojistnou částkou pro případ dožití (1:2). Některé pojišťovny přímo při sjednání umožňují zvolit poměr mezi pojistnou částkou pro případ smrti a dožití z určitého intervalu např. od 1:1 do 3:1.

Stejně jako u KŽP 1:1 bývá dohodnuto právo pojistníka na podíl na zisku a na odbytné. V případě, že pojistná částka pro případ dožití je vyšší než pro případ smrti, je v pojistných podmínkách omezena výše odbytného, které nemůže být vyšší než pojistná částka pro případ smrti. Případný rozdíl je vyplacen až při dožití se konce pojištění. Možná i tato složitost vedla k tomu, že se produkty s vyšší PČ pro dožití na českém trhu již neprodávají, naopak varianty s vyšší PČ pro případ smrti zůstávají v nabídce.

6.3.5 Pojištění s částečnými výplatami

Jinou formou vylepšení standardního produktu jsou částečné výplaty během trvání pojištění. Typickým příkladem je následující pojištění: ve smlouvě je dohodnuta stejná pojistná částka pro případ smrti a dožití. Částka pro dožití není vyplacena jednorázově, ale postupně během trvání pojištění. Klient má nárok na odbytné a podíl na zisku. Příklad konstrukce pojištění: u dvacetileté smlouvy je každých 5 let vyplacena čtvrtina pojistné částky, poslední výplata je při dožití se konce pojištění. Po celou dobu je klient pojištěn pro případ smrti.

Složitější konstrukce pojištění má dopad na chování produktu: podíl na zisku bývá vyplacen pouze při poslední výplatě (nenavyšuje předchozí výplaty), inflační navýšení buď není možné nebo má vztah pouze k poslední vyplacené částce, při redukcí se pojištění změní na KŽP 1:1 (nejsou částečné výplaty), nelze sjednat libovolnou dobu trvání pojištění, rezerva se vyvíjí skokovitě, některé změny na smlouvě (např. snížení pojistného) jsou méně průhledné.

6.3.6 Zproštění od placení pojistného

V ceně všech výše uvedených druhů může být a často bývá zakalkulováno pojištění zproštění od placení v případě invalidity. Současným trendem je ale vydělit cenu za toto krytí do samostatného připojištění.

7. Investiční životní pojištění (IŽP)

7.1 Základní charakteristika

Pojem investiční životní pojištění se dá označit následovně: IŽP, investiční pojištění, v praxi často označované také investičko. Anglický překlad Unit Linked Insurance znamená, že výše pojistného plnění je vázána na hodnotu podílové jednotky. Další anglický překlad hovoří o pojištění, kde investiční riziko nese pojistník, nikoliv pojišťovna jako u KŽP (investment risk hold by policyholder). V obou případech jde o smlouvu mezi klientem a pojišťovnou, nebo-li pojistníkem a pojistitelem. Pojišťovna se ve smlouvě zavazuje vyplatit pojistnou částku v případě pojistné události, kterou je smrt nebo dožití a klient se na druhé straně zavazuje, že bude pojistné platit v pravidelných intervalech sjednaných dle pojistné smlouvy. Podstatným rozdílem mezi KŽP a IŽP je, že pojišťovna v případě IŽP vede každému jednomu klientovi individuální účet tvořený investičními podílovými jednotkami. Tyto podílové jednotky jsou pojišťovnou nakoupeny na účet klienta za celé nebo jen z části jeho přijatého pojistného. Svou podstatou je toto investování podobné jako investice do otevřených podílových fondů. Pojišťovna umožní klientovi vybrat si z několika nabízených investičních fondů. Ať už dluhopisových nebo akciových. Jejich hodnota závisí na aktuálním kurzu v okamžiku nákupu a také na počtu nakoupených jednotek v konkrétních fondech. Stejně jako při operacích na burze může hodnota investice stoupnout, ale i klesnout a výše investice není pojišťovnou garantována. Tyto operace jsou zpoplatněny formou správních poplatků, popř. je strháváno rizikové pojistné.

7.2 Vymezení konkrétních pojmů

7.2.1 Přirozené pojistné

Klíčem k pochopení výše rizikového pojistného u IŽP je pojem přirozeného pojistného. Je „přirozené“, že pravděpodobnost úmrtí závisí na věku člověka. Tato pravděpodobnost je podrobně sledována a je zachycena v tzv. úmrtnostních tabulkách. [3]

Tab. 4 Úmrtnostní tabulka pro rok 2003

Věk	Roční pravděpodobnost úmrtí		Odpovídající měsíční pojistné na 10 000 Kč pojistné částky	
	Muži	Ženy	Muži	Ženy
30	0,00110	0,00029	0,917	0,242
31	0,00117	0,00035	0,975	0,292
32	0,00129	0,00048	1,075	0,400
33	0,00128	0,00057	1,067	0,475
34	0,00145	0,00065	1,208	0,542
35	0,00149	0,00075	1,242	0,625
40	0,00236	0,00094	1,967	0,783
50	0,00685	0,00315	5,708	2,625
60	0,01815	0,00776	15,125	6,467

Zdroj: ČSÚ, 2003

Za přirozené pojistné označuje takové pojistné, které kopíruje tuto pravděpodobnost a každý rok se mění dle aktuálního věku. Pojistná částka se vynásobí danému koeficientu korespondujícímu s aktuálním věkem pojištěného. Je zřejmé, že se tato částka bude s přibývajícím věkem zvyšovat a přirozené pojistné bude růst. Za předpokladu neměnné pojistné částky, tak pojištěný muž každý rok zaplatí vyšší pojistné.

U rizikového pojištění se naopak po celou dobu platí stejné pojistné. Toho je dosaženo tím, že zpočátku platí klient vyšší pojistné než odpovídá pravděpodobnosti úmrtí v daném věku a ke konci naopak méně. Pojistné, které se zaplatí v prvních letech navíc pojišťovna ukládá stranou a používá je ke konci pojištění, kdy placené pojistné nedosahuje výše přirozeného pojistného. U rizikového životního pojištění se také tvoří matematická rezerva.

Přirozené pojistné se používá u investičního životního pojištění. Rizikové pojistné pak pojišťovna vypočte na základě aktuálního věku klienta, pojistné částky a platného sazebníku. Vypočtené rizikové pojistné se pak odečte z podílového účtu klienta. Sazebník rizikového pojistného by měl být volně k dispozici klientům. Jeho výše může odpovídat například úmrtnostním tabulkám ČSÚ z určitého roku.

7.2.2 Dožití

Dožití je jednou z možných pojistných událostí. Pokud se klient dožije konce pojistné smlouvy, tedy data ukončení pojistné smlouvy, bude mu pojišťovnou vyplacena aktuální hodnota fondu. Některé produkty se snaží odlišit a tak na konci pojištění nabízí navíc k hodnotě fondu i jakýsi bonus. Jednou z možností je, že pojišťovna během trvání smlouvy

z každého zaplaceného pojistného nebo za každý měsíc připíše klientovi speciální (bonusové) jednotky dle pravidel v pojistných podmínkách a ty mu vyplatí při dožití. Podobně se chová i produkt, který deklaruje, že v případě dožití vyplatí 101 % aktuální hodnoty fondu (1% navíc bylo vytvářeno po celou dobu trvání pojištění, pouze pravidla tvorby jsou „skrytá“).

7.2.3 Počáteční poplatek

Existují tři základní typy počátečního poplatku, každá pojišťovna u svého produktu používá právě jeden způsob.

- Alokační procento - forma počátečního poplatku je následující: v prvních letech je do podílových fondů investována (alokována) menší část pojistného než v letech dalších. Pokud je v sazebníku poplatků pojišťovny napsáno, že alokační procento je v prvním roce 15%, v druhém roce 65%, od třetího roku dále již 100% a pojistník platí 1.000,- Kč měsíčně, zaplatí počáteční poplatek 14.400,- Kč.

Vysvětlení: V prvním roce je ze zaplaceného pojistného 12.000,- Kč investováno do fondů $15\% \cdot 12.000,- \text{ Kč} = 1.800,- \text{ Kč}$. Zbýlých 10.200,- Kč je první část poplatku. V druhém roce je do fondu investováno $65\% \cdot 12.000,- \text{ Kč} = 7.800,- \text{ Kč}$, zbylých 4.200,- Kč je druhá část poplatku. Celkem tedy pojistník zaplatí počáteční poplatek $10.200,- + 4.200,- = 14.400,- \text{ Kč}$.

Poplatek tedy není klientovi stržen z podílového účtu, ale přímo ze zaplaceného pojistného tím, že je investována pouze jeho část. Někdy v sazebníku pojišťovna neuvádí výši alokačního procenta, ale přímo výši poplatku (tedy doplněk do 100%). V našem případě bychom (u příkladu) v sazebníku pojišťovny našli položku: poplatek v prvním roce 85 % ze zaplaceného pojistného, v druhém roce 35% ze zaplaceného pojistného.

Výše poplatku v rámci stejného produktu může být různá pro různé doby trvání pojištění. Klient s pojistnou smlouvou na kratší dobu zaplatí méně než klient s pojistnou dobou delší. Sazebník pro vybrané doby trvání může mít takovouto podobu.

Tab. 5 Sazebník

Trvání	Poplatek ve formě alokačního procenta		Poplatek ve formě vyčíslení poplatku	
	1. rok	2. rok	1. rok	2. rok
10	60 %	100 %	40 %	0 %
20	20 %	85 %	80 %	15 %
30	15 %	75 %	85 %	25 %
40	15 %	65 %	85 %	35 %

Zdroj: Autor

Nízké alokační procento je většinou uplatňováno nejen na počátku pojištění, ale také u každého navýšeného pojistného. Nelze tedy tento poplatek obejít tak, že by se na počátku platilo pouze malé pojistné a od třetího roku se navýšilo. Na nárůst pojistného je opět aplikováno alokační procento. [3]

- Počáteční jednotky – v zásadě jde o úhradu počátečních nákladů z pojistného v prvním a druhém roce. O jeho výše závisí na
 - a) době nákupu počátečních jednotek (1 nebo 2 roky)
 - b) kolik procent se každý rok strhne (3% - 7%)
 - c) období, za které strhává (většinou do konce pojistné doby, minimálně 5 let, někdy maximálně 20 nebo 30 let)

Pojišťovna během prvního nebo prvních dvou let nakupuje za běžné pojistné speciální druh jednotek tzv. počáteční jednotky. S těmito jednotkami nemůže klient manipulovat, pojišťovna si z jejich aktuálního počtu každý rok strhne určité procento. Na konci pojištění vyplatí klientovi zůstatek počátečních jednotek. [3]

Vysvětlení: Pokud pojišťovna nakupuje počáteční jednotky pouze jeden rok, strhává 7% po celou dobu, pojištění trvá 30 let a měsíční pojistné je 1.000,- Kč, zůstane z prvoročního pojistného: $12.000,- * 0,93^{30} = 1.360,-$ Kč. Celkem tedy poplatek činí $12.000,- - 1.360,- = 10.640,-$ Kč, což je 89 % z ročního pojistného.

Níže uvedená tabulka ukazuje přepočtení parametrů počátečních jednotek na jedno číslo: výše poplatku jako procento z ročního pojistného. Např. v případě IŽP, kde se počáteční jednotky nakupují 2 roky, strhává se 7% po dobu 30 let, je poplatek 177 % ročního pojistného.

Tab.6 **Přepočet parametrů počátečních jednotek**

Nákup poč. jednotek - 1 rok					Nákup poč. jednotek - 2 roky				
délka / srážka	3%	5%	6%	7%	Délka / srážka	3%	5%	6%	7%
5 let	14%	23%	27%	30%	5 let	28%	45%	53%	61%
8 let	22%	34%	39%	44%	8 let	43%	67%	78%	88%
16 let	39%	56%	63%	69%	16 let	77%	112%	126%	137%
25 let	53%	72%	79%	84%	25 let	107%	145%	157%	167%
30 let	60%	79%	84%	89%	30 let	120%	157%	169%	177%

Zdroj: Autor

Počáteční jednotky jsou nakupovány nejen na počátku pojištění, ale vždy z každého navýšeného pojistného. Nelze tedy tento poplatek obejít tak, že by se na počátku platilo pouze malé pojistné a například od třetího roku by se pojistné navýšilo. Za navýšené pojistné jsou nakupovány počáteční podílové jednotky. [3]

- Pravidelný poplatek – v tomto případě nejde o počáteční jednotky, ale je dána doba, během které se strhává určitá pravidelně se opakující částka, např. měsíc či rok.

Znění sazebníku může být následující: V prvním roce se strhne 2,9 %, ve druhém 3,1 % a ve třetím 0,4 % z celkově zaplaceného pojistného za celou dobu pojištění.

Vysvětlení: Klient, který platí 1.000,- Kč měsíčně a smlouvu má uzavřenu na 30 let, celkem zaplatí pojistné 360.000,- Kč za celou dobu. Poplatek v prvním roce je $2,9\% * 360.000,- = 10.440,-$ Kč, v druhém $3,1\% * 360.000,- = 11.160,-$ Kč a ve třetím činí $0,4\% * 360.000,- = 1.440,-$ Kč. Celkem tak klient zaplatí 23.040,- Kč, tj. 192 % ročního pojistného.

7.2.4 Odkupné

Zruší-li klient pojistnou smlouvu před jejím řádným koncem, pak mu nenáleží aktuální výše fondu, ale jen hodnota, která je ponížena o dosud neuhrazenou část počátečních nákladů, vyjma poplatku formou alokačního procenta. V tomto případě jsou počáteční náklady uhrazeny do 2 let. U počátečních jednotek je při odkupném účtována srážka z těchto jednotek za všechny roky do sjednaného konce pojištění.

7.2.5 Vymezení poplatků

Zatímco u kapitálového životního pojištění jsou náklady započteny do pojistné sazby a tvoří část pojistného placeného klientem, u investičního pojištění jsou strhávány z přijatého

pojistného nebo z podílového účtu dle aktuálně platného sazebníku. Výhodou tohoto postupu je přehlednost lze snadno vyčíslit výši nákladů na pojištění. [3]

Ostatní poplatky lze rozdělit do dvou skupin:

- Řádné poplatky - jsou účtovány pravidelně (měsíčně, při investování, ..) Mezi řádné poplatky patří měsíční a inkasní poplatek, vstupní poplatek nebo poplatek za správu fondů.
- Mimořádné poplatky - jsou účtovány při mimořádném požadavku klienta (částečný odkup, změna investiční strategie, ..)

Měsíční poplatek

Pojišťovna každý měsíc sníží hodnotu podílového účtu klienta o fixní částku. Její výše se pohybuje od 20,- do 60,- Kč. Poplatek kryje administrativní náklady pojišťovny, má stejný význam jako např. poplatek za vedení běžného, úvěrového účtu apod.

Vstupní poplatek

Vstupní poplatek je obdobou stejného poplatku u OPF. Hodnota investovaných peněz je snížena o určité procento. Poplatek je určen na krytí investičních nákladů. U otevřených podílových fondů bývá výše tohoto poplatku rozlišena dle typu fondu, například fondy peněžního trhu mají poplatek nejnižší a naopak u akciových fondů bývá nejvyšší. U IŽP je výše tohoto poplatku nezávislá na druhu fondu, většinou bývá rovna 5%.

V sazebníku poplatků lze tento poplatek nalézt pod různými názvy. Nejčastější názvy jsou

- Administrativní poplatek ve výši x % z aktuální výše pojistného. Poplatek je stržen z podílových jednotek podobně jako měsíční poplatek.
- Rozdíl mezi nákupní a prodejní cenou podílové jednotky ve výši x %. Klientovi je nakoupeno o x % méně jednotek, než odpovídá jejich aktuální prodejní ceně. Nakupuje se totiž za tzv. nákupní cenu, která je o x % vyšší než cena prodejní (tj. cena, za kterou klient jednotky odkupuje).
- Alokační procento pojistného $(1-x)$ % po celou dobu trvání pojištění. Jednotky nejsou nakoupeny za celé pojistné, ale pouze za část. x % je poplatek, $1-x$ % se investuje. Stejný princip jako úhrady počátečního poplatku formou nižšího alokačního procenta. Výše vstupního poplatku se většinou liší pro běžné pojistné a mimořádné pojistné. Pojišťovny většinou zvýhodňují platbu mimořádného pojistného a zatímco vstupní

poplatek u běžného pojistného je většinou 5%, u mimořádného pojistného je nižší, nejčastěji 2%-3%.

Inkasní poplatek

Inkasní poplatek je klientovi účtován při předpisu pojistného. Jeho výše je od 0,- do 10,- Kč, ale většina pojišťoven ho nepoužívá. Někdy se lze setkat i s poplatkem, který je strháván pouze při určitém typu platby pojistného. Např. pokud klient platí složenkou, je mu každý měsíc strženo 10,- Kč, měsíční poplatek je tedy o 10,- Kč vyšší.

Poplatek za správu investic (fondů)

Jedná se o poplatek za obhospodařování fondů, který kryje investiční a administrativní náklady. Protože u investičního pojištění se většinou jedná o fondy fondů, je účtován na straně pojišťovny a na straně primárního fondu. Výše poplatku na straně pojišťovny se pohybuje v rozmezí 0 % - 2 %. Výše poplatku účtovaná v primárním fondu je dána statutem tohoto fondu. Pojišťovna jako velký investor může pro své klienty dohodnout výhodnější podmínky a tudíž i nižší poplatky. V optimálním případě, pokud využívá fondy spravované sesterskou společností, není tento poplatek účtován, ale je vrácen zpět do majetku fondu.

U otevřených podílových fondů je vždy výše poplatku za správu fondů, anglicky management fee, závislá na typu fondu. Nejnížší je u fondů peněžního trhu, nejvyšší u akciových fondů. U IŽP je tento přístup ojedinělý, u většiny produktů je výše poplatku nezávislá na typu fondu, ale je pro všechny stejná. Poplatek za správu fondů je stejně jako u OPF účtován k ceně jednotky. Klient jeho výši nevidí na výpise z podílového fondu, ale o jeho výši je již snížena hodnota podílové jednotky. Příklad: pokud je poplatek 1,6 % a čisté zhodnocení fondu bylo 8 %, pak hrubé zhodnocení je rovno 9,6 % (1,6 % + 8 %). Pokud byla průměrná hodnota fondu (IŽP nebo OPF) 100.000,- Kč, pak poplatek činí 1.600,- Kč za rok.

Mimořádné poplatky

V rámci investičního pojištění má klient veden individuální účet. Z tohoto účtu mohou být odečítány různé poplatky, záleží pouze na pojišťovně, které akce zpoplatní a které ne (přesný seznam poplatků najdeme v sazebníku každé pojišťovny). Pojišťovna tak může zpoplatnit: např. přesun jednotek mezi fondy, změnu pojistného, informace o hodnotě fondu, informace o výši odkupného, částečný odkup, storno pojištění, poplatek za výpis z účtu, změna frekvence placení pojistného, pozastavení placení pojistného, ukončení placení běžného pojistného.

Většinou bývá poplatek fixní např. 70,- Kč. První úkon je např. přesun jednotek mezi fondy v roce zdarma, ostatní jsou již zpoplatněny. Výjimečně je výše poplatku variabilní. U částečného odkupu se lze setkat s formulací, že poplatek je 0,25 % z odkupované částky, minimálně však 50,- Kč a maximálně 500,- Kč.

7.2.6 Alokace a přesun (switch)

Mezi základní práva pojistníka patří změna investiční strategie v průběhu trvání smlouvy. Tu lze realizovat dvěma způsoby, resp. jejich kombinací

- Změna alokace - klient nově určí, v jakém poměru má být nově příchozí pojistné investováno do jednotlivých fondů. Většina produktů umožňuje libovolně kombinovat všechny fondy, příkladem je třeba alokace 50% do fondu světových akcií, 30% do fondu středoevropských akcií a 20% do českých dluhopisů. Některé produkty vlastní sestavení portfolia neumožňují, místo něj klientovi nabízí předem nastavené investiční programy (konzervativní, růstový, dynamický, ..). Klient se může rozhodnout právě pro jeden z nich.
- Přesun mezi fondy (switch) - změna alokace se týká pouze nově příchozího pojistného. Pokud chce pojistník přesunout do té doby investované pojistné, musí provést přesun mezi nimi (například 100% jednotek akciového fondu do dluhopisového fondu). Pojišťovny při tomto přesunu neuplatňují tzv. rozdíl mezi nákupní a prodejní cenou (neúčtují poplatek 5%).

7.2.7 Částečný odkup (partial surrender)

Na rozdíl od kapitálového pojištění lze u IŽP snadno realizovat tzv. částečný odkup. Klient si určí buď částkou v Kč nebo počtem jednotek výši odkupu a z kterého fondu/ů má být odkup realizován. Odkoupená částka je mu zaslána na účet. Je dobré si uvědomit některé skutečnosti. Protože vstupní poplatek je většinou 5%, znamená odkup po krátké době od investování ztrátu pro klienta. U produktu, který používá tzv. počáteční jednotky, není možné uskutečnit odkup v prvních dvou letech, odkup je možný až ve třetím roce pojištění. Výjimkou je, pokud bylo zapláceno v tomto období mimořádné pojistné. Některé produkty vyžadují minimální zůstatek na podílovém účtu, který je dán buď absolutní částkou (např. 30.000,- Kč) nebo jinou podmínkou (zůstatek postačuje na krytí nákladů a pojistného na alespoň 2 roky).

7.2.8 Mimořádné pojistné (top-up premium)

Kromě běžně placené smlouvy může pojistník během trvání smlouvy zaplatit i tzv. mimořádné pojistné. Za toto pojistné jsou nakoupeny podílové jednotky stejně jako za běžné pojistné. Klient má právo nezávisle na alokaci běžného pojistného si zvolit vlastní investiční strategii do nichž se bude mimořádné pojistné investovat. Produkty se liší v těchto vlastnostech

- Dohromady nebo samostatně – pojišťovna buď podílové jednotky nakoupené z mimořádné pojistné eviduje odděleně od jednotek nakoupených za běžné pojistné nebo tyto jednotky nerozlišuje.
- Kdykoliv nebo po oznámení – téměř všechny produkty umožňují zaplatit MP kdykoliv, aniž by klient musel předem informovat pojišťovnu. Pojistné se většinou zasílá na stejné číslo účtu, pouze variabilní symbol se liší od čísla pro běžné pojistné. Pouze výjimečně je nutno mimořádné pojistné předem ohlásit pojistiteli.
- Minimální výše pojistného – pojišťovny stanovují různou výši minimálního pojistného, pohybuje se od 1.000,- Kč do 10.000,- Kč.

7.2.9 Splacený stav (paid-up) a přerušení

Splacený stav u investičního pojištění je obdobou redukce u kapitálového pojištění. V okamžiku, kdy je smlouva převedena do splaceného stavu již není pojistník povinen platit sjednané pojistné. Pokud u produktu byly počáteční jednotky, sníží se jejich počet o všechny srážky až do konce pojištění a zbylé se přemění na normální jednotky. Dále se pouze strhává měsíční poplatek a samozřejmě poplatek za správu fondů (management fee). Měsíční poplatek ve splaceném stavu bývá nižší než u normální smlouvy.

Při přerušení placení zůstává pojistná ochrana zachována, pojistník se zavazuje, že po určité době opět začne platit pojistné. Podmínkou přerušení placení je stejně jako u splaceného stavu dostatečná výše podílového účtu. V pojistných podmínkách se lze setkat např. s tímto typem omezení: „Přerušení placení je možné maximálně 3x za celou dobu trvání, maximální délka jednoho přerušení je 1 rok.“

7.3 Konstrukce pojistné částky

Na trhu existují tři základní konstrukce pojistné částky pro případ smrti, tj. tři různá ustanovení v pojistných podmínkách (dále jen PP), která jinak definují výši pojistného plnění v případě smrti. [3]

- Varianta „Pojistné“ - znění PP: „V případě smrti je vyplacena aktuální hodnota fondu, nejméně však výše do té doby zaplaceného pojistného.“ Nejedná se tedy o pojištění s významnou pojistnou ochranou, je to obdoba KŽP s vrácením zaplaceného pojistného v případě smrti. Pokud je hodnota fondu vyšší než zaplacené pojistné, nesráží se žádné rizikové pojistné. Pokud je hodnota fondu nižší, je rozdíl (zaplacené pojistné – fond) základem pro výpočet rizikového pojistného. V této variantě je ale rozdíl většinou malý a rizikové pojistné zanedbatelné.
- Varianta „Fond a pojistná částka“ - znění PP: Zemře-li pojištěný během trvání pojištění, vyplatí pojistitel oprávněné osobě pojistné plnění ve výši pojistné částky sjednané pro případ smrti a hodnotu účtu pojistníka ke dni, kdy se pojistitel o pojistné události dozvěděl (Kooprativa). Klient v pojistné smlouvě určí pojistnou částku. Každý měsíc je vypočteno přirozené rizikové pojistné odpovídající sjednané částce a to je strženo z hodnoty fondu. Jestliže v okamžiku smrti byla aktuální hodnota fondu 563.200,- Kč a sjednaná pojistná částka 600.000,- Kč, je oprávněným osobám vyplaceno celkem 1.163.200,- Kč. Rizikové pojistné se vypočte snadno, v případě muže ve věku 35 let a výše uvedeného sazebníku je měsíčně strženo z podílového účtu $600.000/10.000 \cdot 1,242 = 74,52$ Kč. Výhodou této varianty je, že klient si může snadno zkontrolovat stržené rizikové pojistné, pojistnou částku i sazebník zná. Druhou výhodou je, že klient si může částečně vybírat peníze (odkupovat jednotky) aniž by to mělo vliv na pojistnou částku. Nevýhodou je, že rizikové pojistné s rostoucím věkem roste a stále více ukrajuje z hodnoty fondu. Klient může být zbytečně připojištěn, hodnota fondu + PČ je vyšší než suma, kterou potřebuje mít zajištěnou, po určité době by mu stačila nižší pojistná částka, protože hodnota fondu se pravidelným investováním zvýšila. Tento problém řeší varianta třetí.
- Varianta „Nejméně pojistná částka“ - Znění PP: Zemře-li pojištěný v průběhu sjednané doby pojištění, vyplatí pojistitel obmyšlené osobě: aktuální hodnotu podílových jednotek navýšenou o rozdíl mezi hodnotou pojistného plnění pro případ smrti a hodnotou podílových jednotek stanovených k okamžiku smrti (UNIQA). „V případě smrti je vyplacena pojistná částka, případně hodnota fondu, pokud je vyšší.“ Z pohledu potřeb klienta se jedná o nejlepší variantu. Klient má vždy k dispozici sjednanou pojistnou částku, zároveň ale s rostoucí hodnotou fondu klesá rizikové pojistné, které je mu strháváno z fondu. Pokud je sjednaná pojistná částka 600.000,- Kč a hodnota fondu 563.200,- Kč (stejně jako v předešlé variantě), je mu vyplaceno v případě smrti 600.000,- Kč. (Pokud by byla hodnota fondu vyšší než pojistná částka - např. 650.000,- Kč, byla by mu vyplacena hodnota fondu.) To je méně než u předchozí konstrukce, zároveň je ale

nižší rizikové pojistné. Základem pro jeho výpočet je rozdíl mezi sjednanou pojistnou částkou a hodnotou fondu, v našem příkladě $(600.000 - 563.200)/10\ 000 * 1,242 = 4,57$ Kč.

Výhodou této varianty je, že za klienta automaticky snižuje pojištěnou částku tak, aby dohromady s hodnotou fondu dala dohromady požadovanou sumu. Úspora na rizikovém pojistném může být značná, rizikové pojistné s rostoucím věkem výrazně roste. V okamžiku, kdy hodnota fondu překročí pojistnou částku se již žádné rizikové pojistné nestrhává.

Nevýhodou (pro někoho) je vliv částečného výběru na sjednanou pojistnou částku. V případě, že PČ je 600.000,- Kč, hodnota fondu je 563 200,- Kč a klient si vybere 200.000,- Kč, dojde k automatickému snížení sjednané pojistné částky o 200.000,- Kč na 400.000,- Kč. Pojišťovna se touto cestou brání spekulacím. Pokud by klient umíral, je pro něj výhodné vybrat všechny prostředky (v našem příkladě 325.000,- Kč) a poté by ještě pozůstali získali pojistnou částku 600.000,- Kč. Pojišťovna si ale strhávala rizikové pojistné před smrtí pouze na rizikovou částku $600.000 - 563.200 = 36.800$ Kč. Po výběru sníží pojišťovna pojistnou částku tak, aby tento rozdíl (riziko) zůstal zachován ($400.000 - 363.200 = 36.800,-$ Kč). Pojistná částka může být samozřejmě na přání klienta navýšena na původní hodnotu, podmínkou je vyplnění zdravotního dotazníku.

Flexibilita

Vzhledem k výše uvedenému výpočtu rizikového pojistného a jeho úhradě z podílového účtu nemusí být u IŽP jednoznačně dán vztah mezi placeným pojistným a pojistnou částkou. Naopak, klient si může vybrat z určitého intervalu pojistných částek. V druhé a třetí variantě bývá stanovena tzv. minimální pojistná částka (nejčastěji 0, 2.000, 10.000, 30.000 nebo 50.000 Kč). Pojistná částka musí být sjednána alespoň v této výši, pokud je sjednáno právě dané minimum, nepožaduje se vyplnění zdravotního dotazníku. V současné době můžeme najít u pojišťoven i nulovou pojistnou částku, v takovém případě na riziko smrti neodchází žádné rizikové pojistné. Maximální pojistná částka se buď stanovuje v závislosti na aktuálním věku pojištěného a aktuální výši běžného pojistného (její max. výše může být omezena zdravotním stavem pojištěného) nebo bývá neomezena.

7.4 Druhy fondů

Investiční společnosti nabízejí podílové fondy peněžního trhu, dluhopisové, smíšené a akciové. Nakupují se buď přímo konkrétní cenné papíry dle zaměření fondu, jde o převažující postup nebo se investují prostředky podílníků do podílových jednotek jiných podílových fondů, v tomto případě se jedná o fondy fondů.

V rámci investičního pojištění se setkáme s fondy dluhopisovými, smíšenými i akciovými, fondy peněžní jsou ojedinělé. Důvody jsou dva

- doba trvání pojištění (investiční horizont) je minimálně 5 let
- nízký výnos těchto fondů spolu s poplatky investičního pojištění nepředstavují efektivní způsob investování. Navíc se v nabídce fondů objevují i fondy nemovitostní.

Pojišťovny většinou neinvestují přijaté pojistné přímo do dluhopisů nebo akcií, ale do otevřených podílových fondů spravovaných sesterskou investiční společností. Jinými slovy, fondy v rámci IŽP jsou často fondy fondů.

7.5 Daně

Velký rozdíl mezi OPF a IŽP je také dán zákonem o dani fyzických osob. Výnosy u OPF jsou po 6 měsících osvobozeny od daně. Do 6 měsíců je sazba daně 15%, daň odvádí sám podílník.

U investičního pojištění je pojistné plnění v případě smrti osvobozeno od daně, pojistné plnění v případě dožití je zdaněno. Za základ daně se považuje pojistné plnění snížené o zaplacené pojistné, daňová sazba činí 15%. V případě odbytného nebo také odkupného je daňová sazba 25%. Daň za pojistníka odvádí pojišťovna formou srážkové daně. Jedna z posledních novel zákona o dani přinesla definici částečných odkupů ze životního pojištění (tzv. jiné plnění z pojištění osob, které nezakládá nárok na ukončení smlouvy) a stanovila vyšší daňové sazby stejně jako při dožití, tj. 15%. Pětadvaceti procentní daňová sazba tak pomalu ztrácí na významu v tom smyslu, že pokud klient chce smlouvu předčasně zrušit, uskuteční maximální možný částečný odkup s daní 15% a teprve poté minimální zůstatek zruší s daní 25%. Daňové odpočty jsou možné u investičního pojištění při splnění podmínky alespoň 60 let, což je věk při dožití a alespoň 60 měsíců trvání smlouvy. Maximální výše daňového odpočtu ze životního pojištění je zákonem stanovena ve výši 12.000,- Kč. [3]

7.6 Jednorázová varianta

Kromě běžně placeného IŽP pojišťovny nabízí jednorázovou variantu. Skladba poplatků bývá obdobná jako u běžně placeného pojistného, můžeme se zařadit: vstupní poplatek, měsíční poplatek, poplatek za správu fondů. Z hodnoty fondu je dále sráženo rizikové pojistné pro případ smrti, možnosti stanovení pojistné částky bývají stejné jako u běžně placené varianty. Z dalších pojištěných rizik se lze nejčastěji setkat s úrazovým pojištěním.

7.7 IŽP versus KŽP

Hlavní rozdíl je, že u IŽP existuje tzv. individuální účet klienta, který je tvořen podílovými jednotkami kdežto KŽP žádný takový nemá. Hlavní rozdíl spočívá v tom, že u KŽP se garantuje zhodnocení a u IŽP se upozorňuje na investiční riziko. Existují ale i jiné veličiny, které jsou nebo nejsou garantované.

Tab. 7

	Zhodnocení	Rizikové pojistné	Náklady
KŽP	ANO – je garantována výše pojistné částky. Není garantováno čisté zhodnocení ve výši TÚM	ANO , pravděpodobnost úmrtí je zakalkulována v sazbě pojistného a tím tedy v dohodnutém pojistném.	ANO , náklady jsou zakalkulovány v sazbě pojistného a tím tedy v dohodnutém pojistném.
IŽP	NE , není garantována pojistná částka pro případ dožití, závisí na hodnotě podílových jednotek.	NE , strhávané rizikové pojistné může být měněno stejně jako výše poplatků.	NE , výše poplatků je dána sazebníkem. Ten může být měněn.

Zdroj: Autor

Důležitým rozdílem mezi kapitálovým i investičním pojištěním je tedy ve způsobu zhodnocování investice do obou těchto typů pojištění. Kapitálové životní pojištění zaručuje, že klientovi bude vyplacena pojistná částka v zaručené výši, zvýšená o podíl na zisku společnosti. U investičního životního pojištění se klient může sám rozhodnout, jakými prostředky chce své peníze zhodnocovat, tj. do kterých fondů bude jeho pojistné investováno a v jakém poměru. Tyto fondy se vzájemně liší poměrem míry rizika a možnosti zhodnocení. Podílí se tak na investiční strategii, kterou může v průběhu pojistné doby upravovat v závislosti na vývoji finančních trhů a v případě potřeby změnit výši pravidelně placeného pojistného.

Kapitálové životní pojištění svou konstrukcí nedává klientovi informaci o výši nákladů. V rámci investičního pojištění (díky přehlednému sazebníku poplatků) klient přesně ví, kolik a kdy mu bylo strženo a tedy jaká je aktuální hodnota jeho podílového účtu.

8. Domácí trh

V ČR je stav pojištěnosti životního pojištění oproti vyspělých zemím (EU, USA) nízký. Zatímco ve vyspělých zemích větší podíl z celkového předepsaného pojištění zastává životní pojištění, v ČR je to naopak. Důvodů může být mnoho. Jedním z důsledků je např. relativně vysoký stupeň sociálního zabezpečení v dobách komunismu. Největší růst zaznamenalo životní pojištění ke konci devadesátých let, kdy rostlo rychleji než pojištění neživotní. V roce 2005 činil ukazatel poměru životního pojištění na HDP 1,5 %, přitom světový průměr je 4,6 %, v EU 5,2 %. Útlum, který jsme mohli v posledních letech zaznamenat na pojistném trhu, zdá se, že je u konce. Z výsledků, které zveřejnila Česká asociace pojišťoven za 2. čtvrtletí 2007 vyplývá, že trh výrazně roste. Především životní pojištění získává na popularitě a výborné letošní výsledky jsou toho důkazem. To dosáhlo na konci června 25,2 miliardy Kč, což znamenalo meziroční nárůst o 11,5 procenta. Stále větší oblibu u klientů si získává zejména investiční životní pojištění, česká veřejnost totiž začíná ztrácet zábrany které vůči rizikovějším investicím v minulosti měla a začíná pomalu ale jistě objevovat kouzlo investičních nástrojů. Dalším důvodem růstu životního pojištění je fakt, že je stále častěji využíváno jako součást kombinace finančních produktů. Řeč je především o kombinaci s hypotékou, která zažívá období vysokého růstu. A s rostoucím objemem poskytnutých hypoték roste i počet uzavřených investičních či kapitálových životních pojistek.

8.1 Porovnání trhu za rok 2006

Z výsledků za rok 2006 vyplývá, že se předepsané pojistné proti roku 2005 zvýšilo o 3,75 %. Dosáhlo tak celkové úrovně atakující hranici 120 miliard korun (119,9 mld. korun). Tempo růstu je srovnatelné s předchozím rokem (2005/2004 + 3,7 %). Vyšší dynamiku růstu zaznamenalo v loňském roce životní pojištění, které dosáhlo úrovně 47 miliard korun (+ 4,8 %). Na tomto pozitivním výsledku má zásluhu především běžně placené pojistné, které vykázalo 6,7% růst. Naopak jednorázově placené pojistné za dvanáct měsíců loňského roku pokleslo o 0,12 %. Ukazatele v tabulce mapují obchodní produkci pojišťoven za rok 2006, která sice vzrostla o 12,6 %, ale objem pojistného běžně placených uzavřených smluv o 2 % dokonce poklesl, zatímco u těch jednorázově placených vzrostl o téměř 23 %. U počtu uzavřených smluv pak vidíme meziroční pokles o téměř 18 %. Přesto počet smluv v kmeni životního pojistného již celkem překročil 10 milionů. Na obyvatele tak v průměru připadá jedna životní pojistka.

Tab. 8 ČAP za rok 2006 – vybrané parametry

Řádek	Ukazatel	1-12/2005	1-12/2006	Index 2006/ 2005
Předepsané pojistné (tis. Kč)				
1	Předepsané pojistné celkem	115 527 197	119 857 434	103,75
2	Životní pojištění	44 917 212	47 072 201	104,80
3	v tom: běžné placené	32 394 747	34 564 790	106,70
4	jednorázově placené celkem	12 522 465	12 507 411	99,88
5	v tom: jednorázově placené spojené s existující běžně placenou smlouvou	5 191 703	5 171 840	99,62
6	samosatně jednorázově placené celkem (vč. návratného vkladu)	7 059 664	7 140 313	101,14
7	Neživotní pojištění	70 609 985	72 785 233	103,08
8	z toho: zákonné pojištění odpovědnosti	4 859 277	5 199 571	107,00
9	pojištění odpovědnosti z provozu vozidla	21 613 577	21 894 375	101,30
10	podnikatelská pojištění (odv. 5-6, 8, 9, 11, 12, 13 (bez zákonného poj.))	16 118 491	16 006 729	99,31
Počet smluv ve kmeni (ks)				
11	Počet smluv ve kmeni celkem	23 749 484	24 665 901	103,86
12	Životní pojištění	9 898 328	10 065 626	101,69
13	Neživotní pojištění	14 719 650	15 576 275	105,82
14	pojištění odpovědnosti z provozu vozidla	5 411 844	5 574 131	103,00
15	podnikatelská pojištění (odv. 5-6, 8, 9, 11, 12, 13 (bez zákonného poj.))	803 541	879 823	109,49
Obchodní produkce životního pojištění (tis. Kč)				
16	Obchodní produkce celkem	13 632 998	15 353 183	112,62
17	v tom: běžné placené	5 596 912	5 485 571	98,01
18	jednorázově placené celkem	8 036 086	9 867 612	122,79
19	v tom: jednorázově placené spojené s existující běžně placenou smlouvou	2 363 189	3 809 049	161,18
20	samosatně jednorázově placené celkem (vč. návratného vkladu)	5 399 940	5 856 646	108,46
21	Obchodní produkce celkem (ks)	755 102	622 690	82,46
22	v tom: běžné placené	704 038	575 994	81,81
23	samosatně jednorázově placené celkem (vč. návratného vkladu)	51 064	46 696	91,45

zdroj: Česká asociace pojišťoven - 29. 1. 2007

8.2. Podíl na trhu

Tab. 9

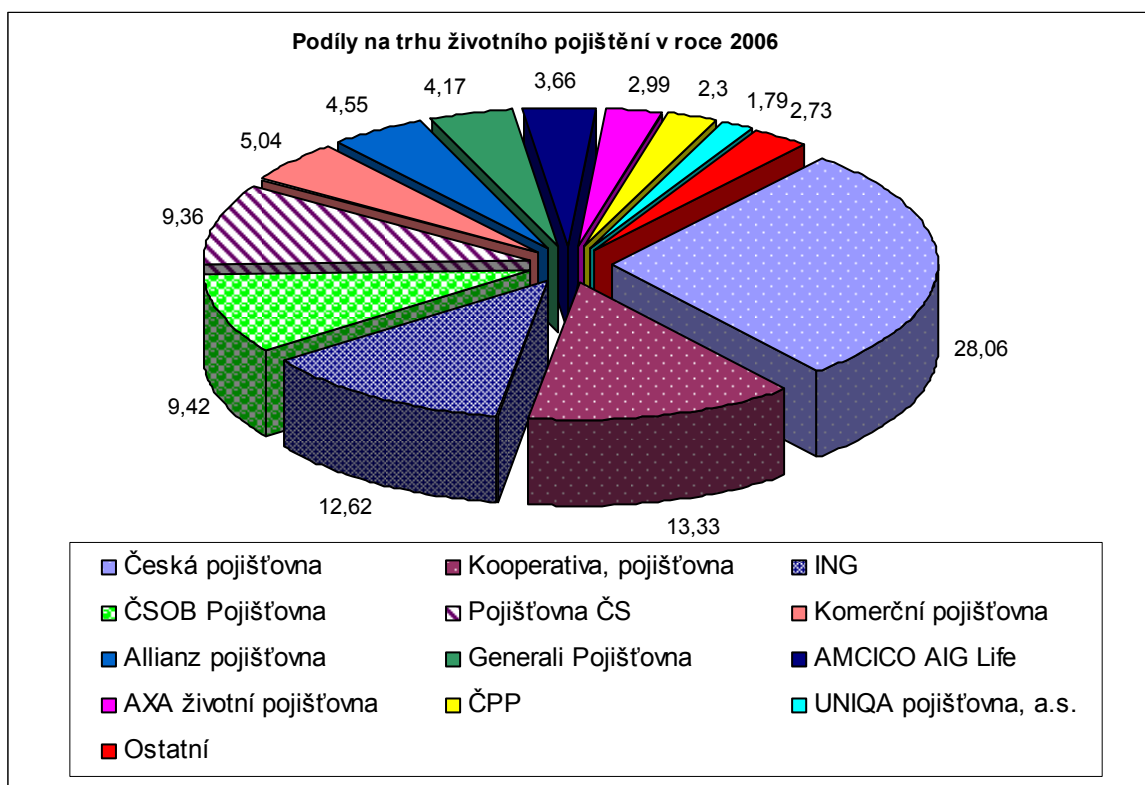
Předepsané pojistné dle podílu na trhu a tempo jeho nárůstu za rok 2006

Pojišťovna	Životní pojištění (tis. Kč)	Index	%
Česká pojišťovna a.s.	13 207 558	87,97	28,06
Kooperativa, pojišťovna, a.s.	6 272 375	103,9	13,33
ING Životní pojišťovna, pobočka pro ČR	5 938 648	106,07	12,62
ČSOB Pojišťovna, a.s., člen holdingu ČSOB	4 432 316	111,97	9,42
Pojišťovna České spořitelny, a.s.	4 403 684	180,45	9,36
Komerční pojišťovna, a.s.	2 372 358	97,59	5,04
Allianz pojišťovna, a.s.	2 142 420	111,95	4,55
Generali Pojišťovna a.s.	1 964 694	126,26	4,17
AMCICO AIG Life	1 720 848	100,66	3,66
AXA životní pojišťovna a.s.	1 405 363	94,4	2,99
Česká podnikatelská pojišťovna, a.s.	1 082 820	121,83	2,3
UNIQA pojišťovna, a.s.	844 817	131,97	1,79
Aviva životní pojišťovna, a.s.	724 904	97,26	1,54
Wüstenrot, životní pojišťovna, a.s.	212 151	111,18	0,45
POJIŠŤOVNA CARDIF PRO VITA, a.s.	169 052	132,88	0,36
VICTORIA VOLKSBANKEN pojišťovna, a.s.	163 121	101,44	0,35
Hasičská vzájemná pojišťovna, a.s.	15 072	93,06	0,03
Celkem	47 072 201	104,8	100

zdroj: Česká asociace pojišťoven - 29. 1. 2007

Při pohledu na jednotlivé hráče na trhu a jejich indexy vidíme meziroční 12% pokles České pojišťovny, která si však 28% podílem na trhu stále udržuje dominantní postavení (k 1. 8. 2007 – 26,15 %). Následují Kooperativa s 13,3 % a ING Životní pojišťovna s 12,6 % a "velkou pětku" doplňují ČSOB Pojišťovna a Pojišťovna ČS, které se blíží 10% podílům. Tato pětice pojišťoven tak zaujímá téměř tři čtvrtiny celého trhu životního pojištění. Z těchto velkých hráčů vidíme zejména neuvěřitelný úspěch u Pojišťovny ČS s více než 80% nárůstem, 12% růst ČSOB Pojišťovny, přes 6 % si polepšila ING Životní pojišťovna (donedávna National Neederlanden) a růstu o téměř 4 % dosáhla i Kooperativa. Kromě této velké „pětky“ zaznamenaly výrazný nárůst přes 30 procent pojišťovny Cardif a Uniqa. U Uniqa pojišťovna bylo hlavním nositelem růstu investiční životní pojištění.

Graf č. 1

Zdroj: Autor

8.3 Analýza investičního životního pojištění

V níže uvedené tabulce najdeme přehledný popis investičních životních pojistek dostupných na českém trhu. V další dvou tabulkách jsou porovnány poplatky pojišťoven Produkty investičního pojištění umožňují libovolné změny v poměru pojistná ochrana/spoření. Tato pojištění nabízí vysokou flexibilitu ve stanovení a změnách pojistného a pojistných částek. Pojištění umožňují vkládat mimořádné pojistné i realizovat částečné odkupy. Určit nejvhodnější produkt nelze. Každý má svá pro a proti, proto volba produktu závisí na preferencích daného klienta.

Vysvětlivky: DDH=denní dávka z důvodu hospitalizace, DDPN=denní dávky v pracovní neschopnosti, DO=denní odškodné, DOÚ=denní odškodné za dobu nezbytného léčení úrazu, KH=pojištění kapitálové hodnoty, PI=pojištění plné invalidity v důsledku úrazu a nemoci, PNN=pojištění pracovní neschopnosti z důvodu nemoci, PNNÚ=připojištění pro případ pracovní neschopnosti následkem úrazu, S=připojištění pro případ smrti, SNÚ=smrt následkem úrazu, Ú=úrazová pojištění, ZO=pojištění velmi vážných/závažných onemocnění,

ZOP=pojištění zproštění od placení pojistného v důsledku plné invalidity, ZOP(Ú)=zproštění od placení pojistného v důsledku invalidity následkem úrazu

Pozn.: Produkty jsou seříděny dle výsledku modelového příkladu, avšak volba produktu je odvislá od typu klienta.

Tab. 10 Analýza investičního životního pojištění

Pojišťovna	Produkt - tarif	Vstupní věk	Minimální pojistné	Minimální pojistná částka pro případ úmrtí	Rozsah pojistné ochrany	Připojištění	Kapitálová hodnota na konci pojištění pro modelový příklad *	Výše poplatku za správu
Uniq	Finance Life	0-70 let	500 Kč měs.	0 Kč	při úmrtí výplata aktuální hodnoty investice zvýšené o 5 % CP nebo PČ, je-li vyšší	ZOP, Ú (SNÚ, TNÚ, DOÚ, úrazové pojištění dětí a studentů do 26 let)	547 236 Kč**	max 0,8 %
AXA	Comfort Plus	3-65 let	300 Kč měs.	0 Kč	hodnota investice nebo PČ (pokud pojištěný zemřel před dosažením věku 75 let, nebo je-li hodnota investice vyšší)	ZOP, připojištění invalidní penze, Ú (SNÚ, TNÚ), DDPN, DDH	543 894 Kč	max 1,5% (dle fondu)
AMCICO	Amcico Invest	0-75 let	375 Kč měs.	30 000 Kč	výplata PČ a/nebo hodnoty účtu	ZOP, poj. ve prospěch dítěte, ZO, Ú (SNÚ, TNÚ, DDH, chirurg. zákrok, rekonvalescence, zlomeniny a popáleniny, speciální hospitalizace)	523 679 Kč	max. 0,13%
Pojišťovna ČS	Flexi Invest	18-70 let	200 Kč měs.	10 000 Kč	při úmrtí výplata PČ nebo aktuální hodnoty investice	KH, ZO, PI, ZOP, PNN, Ú (SNÚ, TNÚ, DO)	482 943 Kč	0,50%
Generali	Clever Invest	18-65 let	300 Kč měs.	2 000 Kč	při úmrtí výplata PČ a aktuální hodnoty investice	PI, ZO, Ú (SNÚ, TNÚ, DOÚ), DDPN, DDH	480 101 Kč	1,60%
Kooperativa	Perspektiva (4BN)	18-65 let	500 Kč měs.	50 000 Kč	při úmrtí výplata PČ a aktuální hodnoty investice	Ú (SNÚ, TNÚ), ZO, DDH, DDPN, PI	468 987 Kč	0,00%
ING	T150	15-94 let	250 Kč	30 000 Kč	při úmrtí výplata PČ a aktuální hodnoty investice	ZOP, Ú+TNÚ dítěte, Ú (Ú, SNÚ, SNÚ+TNÚ, PINÚ, PNNÚ), DDH	468 117 Kč	1,70%
Česká pojišťovna	Dynamik Plus	15-60 let	500 Kč měs.	10 000 Kč	při úmrtí výplata PČ a aktuální hodnoty investice	ZO, ZOP, DDPN, DDH, Ú, úraz dítěte	467 623 Kč	0,00%
AEGON	AEGON Global	15-70 let	500 Kč měs.	0 Kč	při úmrtí výplata PČ nebo aktuální hodnoty investice	ZOP, Ú (SNÚ, TNÚ, ZO)	452 736 Kč	0,96%
ING	B150	15-60 let	400 Kč měs.	30 000 Kč	při úmrtí výplata PČ a aktuální hodnoty investice	S, ZO, ZOP, Ú (SNÚ, TNÚ, PINÚ, PNNÚ), Ú+TNÚ dítěte, DDH	437 692 Kč	2,00%
Allianz	Globalinvest	18-75 let	500 Kč měs.	0 Kč	při úmrtí výplata aktuální hodnoty investice, minimálně zaplacené pojistné	PI, Ú (SNÚ, TNÚ, PINÚ, DOÚ, bolestné), ZOP/ZOP(Ú), DDPN, DDH	n/a***	max. 0,85%

* výše plnění pojišťovny při dožití věku 60 let pro muže ve věku 30 let při měsíčním pojistném ve výši 1 000 Kč a pojistné ochraně 300 000 Kč, pro výpočet použito průměrné čisté zhodnocení ve výši 4 % p.a.

**pojistná částka v případě smrti 324 000 Kč

***pojištění pro případ smrti může být sjednáno pouze jako připojištění (bez danových výhod)

Tab. 11 Analýza poplatků jednotlivých IŽP

Poplatek	AEGON - Aegon Global	Allianz - Globalinvest	AMCICO - Amcico Invest	AXA - Comfort Plus	Česká pojišťovna - Dynamik Plus	Generali - Clever Invest
Roční poplatek za správu fondů (z objemu investice)	0,96%	max. 0,85% (dle fondu)	max. 0,13%	max 1,5% (dle fondu)	0,00%	1,60%
Rozdíl mezi nákupní a prodejní cenou podílových jednotek + další poplatky z nákupu investice.	nesdělují	5%	5%	5%	0%	5%
Poplatky na krytí počátečních nákladů	7% ze základních podílových jednotek, max. 30 let	3,5% z počátečních jednotek	neuvádí	6% z počátečních podílových jednotek, max 25 let, + 500 Kč na počátku	neuvádí	7% z počátečních podílových jednotek, max 30 let
Doba nákupu počátečních podílových jednotek	2 roky	2 roky	neuvádí	2 roky	ne	2 roky
Měsíční poplatek ke krytí správních nákladů pojišťovny - běžné pojistné	40 Kč + max 5% z pojistného	60 Kč (20 Kč slouží k nákupu bonusových jednotek)	30 Kč, je-li hodnota účtu < 40 000 Kč + 0,0625 % z hodnoty účtu + 350 Kč ročně	40 Kč	0 Kč	30 Kč
Poplatek za splátku běžného pojistného	10 Kč	0 Kč	0 Kč	10 Kč	0 Kč	0 Kč
Poplatek za přemístění podílových jednotek mezi fondy	1x ročně zdarma, další 50 Kč	1x ročně zdarma, další 60 Kč	1x ročně zdarma, další 100 Kč	1x ročně zdarma, další 100 Kč	1x ročně zdarma, další 50 Kč	v každém roce 2 změny zdarma, jinak 0,25% z přemístěných jednotek, min 50 Kč, max 500 Kč
Poplatek za částečný odkup	300 Kč	400 Kč	dle doby trvání pojištění (0 - 70 %)	100 Kč	50 Kč	0,25% z odkupu, min 50 Kč, max 500 Kč

Tab. 12 Analýza poplatků jednotlivých IŽP

Poplatek	ING - BI50	ING - TI50	Kooperativa - Perspektiva (4BN)	Pojišťovna ČS - Flexi Invest	Uniqa - Finance Life
Roční poplatek za správu fondů (z objemu investice)	2,00%	1,70%	0,00%	0,50%	max 0,8 %
Rozdíl mezi nákupní a prodejní cenou podílových jednotek + další poplatky z nákupu investice.	5%	5%	3%	nesdělují	2% z investovaných prostředků každé splátky (bezpečnostní přírůžka)
Poplatky na krytí počátečních nákladů	7% z počátečních podílových jednotek	7% z počátečních podílových jednotek	Snížená alokace - dle délky trvání smlouvy, např. pro 30 a více let - 64% ze splátky pojistného po doby 3 let.	Snížená alokace - dle délky trvání smlouvy, např. pro 30 let - 90 % v prvním roce a 30 % v druhém roce.	Dle délky trvání smlouvy, např. pro 4 a více let - 1. rok 2,9% CZP, 2. rok - 3,1% CZP, 3. rok - 0,4% CZP.
Doba nákupu počátečních podílových jednotek	2 roky	2 roky	ne	ne	n/a
Měsíční poplatek ke krytí správních nákladů pojišťovny - běžné pojistné	40 Kč	40 Kč	25 Kč	20 Kč + 5 % z pojistného	20 Kč + 0,1 % ročně z CZP
Poplatek za splátku běžného pojistného	0 Kč	0 Kč	0 Kč	5 Kč	V závislosti na délce placení, pro 10 a více let 3 %.
Poplatek za přemístění podílových jednotek mezi fondy	1 x ročně zdarma, další 50 Kč	1 x ročně zdarma, další 50 Kč	100 Kč	1x ročně zdarma, další 100 Kč	v rámci správního poplatku
Poplatek za částečný odkup	zdarma	zdarma	100 Kč	100 Kč	70 Kč

8.4 Investiční životní pojištění Kooperativa (4 BN)

V této kapitole si představíme investiční životní pojištění od pojišťovny Kooperativa. Uvedeme jaké možnosti skýtá produkt, jaké jsou jeho výhody či nevýhody. Mezi odborníky je produkt Kooperativy s tímto názvem považován za velmi solidní. Pojišťovna jej považuje za svůj klíčový. Vyskytuje se ve dvou verzích neboli tarifech: 3 BN a 4 BN.

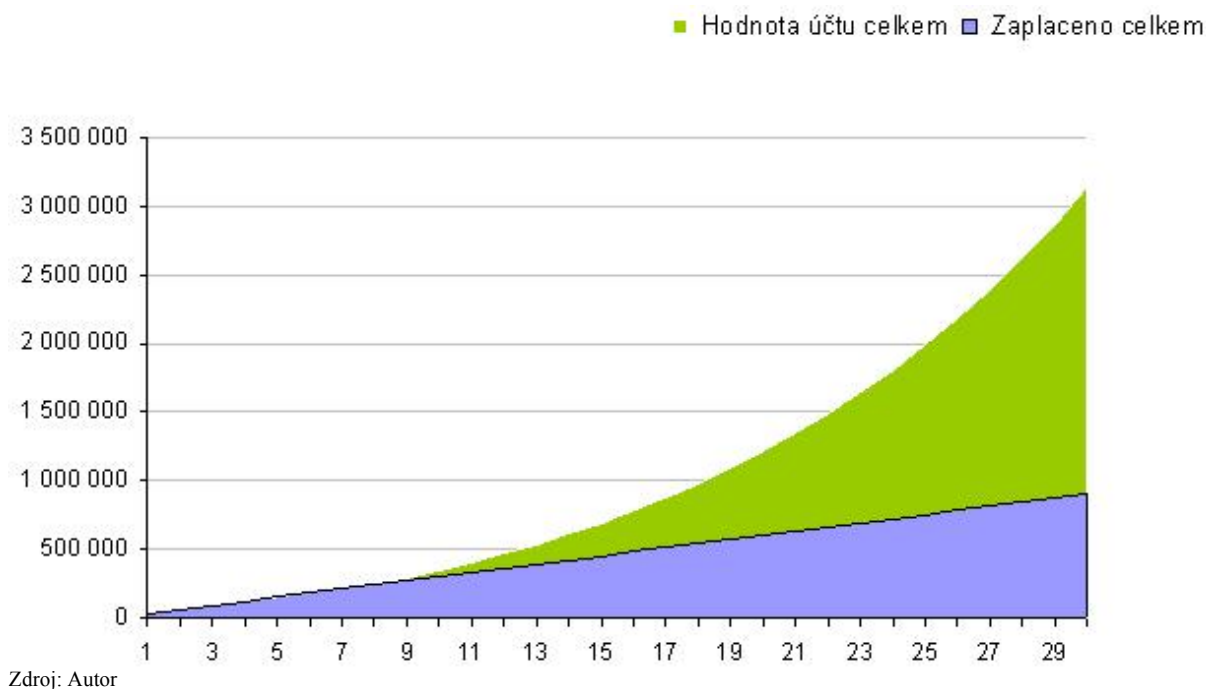
Příklad: muž ve věku 30 let sjedná 4BN na dobu 30 let tak, že po zaplacení 30 000 korun ročně, z nichž minimum je alokováno do rizikové složky (pojištění pro případ smrti na 50 000Kč) a zbytek plyne do rezervotvorné složky, jejíž zhodnocení počítáme ve výši 8 %

Tab. 13 Vývoj zaplaceného pojistného a stav účtu (v Kč)

Účet klienta celkem					
Rok	Pojistné plnění v případě smrti	Zaplaceno celkem	Hodnota účtu celkem	Odkupné	Odkupné / zaplacené pojistné celkem
1	61 065	30 000	11 065	0	0%
2	73 042	60 000	23 042	0	0%
3	86 005	90 000	36 005	36 005	40%
4	120 088	120 000	70 088	70 088	58%
5	156 990	150 000	106 990	106 990	71%
6	196 942	180 000	146 942	146 942	82%
7	240 195	210 000	190 195	190 195	91%
8	287 024	240 000	237 024	237 024	99%
9	337 722	270 000	287 722	287 722	107%
10	392 610	300 000	342 610	342 610	114%
11	452 036	330 000	402 036	402 036	122%
12	516 376	360 000	466 376	466 376	130%
13	586 035	390 000	536 035	536 035	137%
14	661 451	420 000	611 451	611 451	146%
15	743 096	450 000	693 096	693 096	154%
16	831 479	480 000	781 479	781 479	163%
17	927 154	510 000	877 154	877 154	172%
18	1 030 722	540 000	980 722	980 722	182%
19	1 142 839	570 000	1 092 839	1 092 839	192%
20	1 264 216	600 000	1 214 216	1 214 216	202%
21	1 395 619	630 000	1 345 619	1 345 619	214%
22	1 537 877	660 000	1 487 877	1 487 877	225%
23	1 691 886	690 000	1 641 886	1 641 886	238%
24	1 858 614	720 000	1 808 614	1 808 614	251%
25	2 039 111	750 000	1 989 111	1 989 111	265%
26	2 234 509	780 000	2 184 509	2 184 509	280%
27	2 446 030	810 000	2 396 030	2 396 030	296%
28	2 674 999	840 000	2 624 999	2 624 999	312%
29	2 922 856	870 000	2 872 856	2 872 856	330%
30	3 191 165	900 000	3 141 165	3 141 165	349%

Zdroj: Autor

Graf č. 2

Graf zachycuje 30 let, z grafu je zřejmé překřížení křivek mezi 8. a 9 rokem (v závislosti na vývoji hodnoty fondů)

Perspektiva 3 BN

Tento produkt vycházel z dosud standardní konstrukce Kooperativy, tedy umořováním počátečních nákladů po dobu 20 let. To byla jistá originalita, protože počáteční poplatky byly rozloženy na dlouhou dobu a vycházely tak jen na 9,6 % ročně po dobu max. 20 let plus správní (3% ročně) po dobu placení pojistného, tedy cca 13 % z ročního pojistného - dohromady tedy v našem příkladu: $30\,000 * 0,13 * 20 = 78\,000$ Kč.

Perspektiva 4 BN

Tento způsob alokace měl samozřejmě i nevýhodu v tom, že vlastně nebylo kde brát provize zprostředkovatelům, zejména externím. Poplatky je z tohoto důvodu výhodnější "natlačit" na začátek produktu, k čemuž právě došlo v tarifu 4 BN. Počáteční náklady byly tak shrnuty do pouhých tří let (výjimečně i kratší doby podle délky smlouvy): standardně tedy třikrát vždy

64 % z ročního pojistného - v našem příkladě $3 * 19\,200 = 57\,600$ korun. Vyšší počáteční poplatky tedy vychází pro klienta do určité úrovně inflace výhodněji.

Z dostupných IŽP patří Perspektiva jak ze strany klientů, tak ziskatelů mezi nejzajímavější a nejvýhodnější. Přímé srovnání IŽP s podílovými fondy není zcela možné a korektní. Zejména proto, že nelze zohlednit jenom konečnou výkonnost pro klienta, ale všechny výhody a služby, které dostane. Například poradenské služby a servis pojišťovny - do smlouvy lze kdykoli zahrnout nová rizika či je zrušit apod. Navíc má klient možnost využít doplňkové pojištění, že v případě plné invalidity může pojistné plnění využít k financování smlouvy. A je zřejmé, že správa takovéto smlouvy je daleko nákladnější než pouhá jednorázová investice do podílového fondu.

U produktu 4 BN má klient na počátku výběr ze tří bonusů zdarma:

B1: pojištění pro případ smrti následkem úrazu s pojistnou částkou ve výši dvojnásobku ročního pojistného (tj. 24násobku měsíčního pojistného), nebo

B2: pojištění pro případ plné invalidity následkem úrazu s jednorázovým pojistným plněním ve výši čtyřnásobku ročního pojistného (tj. 48násobku měsíčního pojistného), nebo

B3: pojištění pro případ plné invalidity následkem úrazu se zproštěním od placení pojistného po dobu čtyř let.

Dále má klient možnost volby garantovaného fondu (2,4 % p. a.), automatické zamykání výnosu z tržního do garantovaného fondu. Je-li vstupní věk pojištěného do 50 let včetně a pojistná částka pro případ smrti do výše 100 000 Kč, nezkoumá se zdravotní stav.

Klient si také sám volí, zda mu má být pojistné plnění vyplaceno jednorázově nebo formou pravidelného důchodu. Vstupní věk pojištěného je 18 až 65 let. Minimální doba trvání pojištění je 10 let, maximálně tedy do 75 let věku.

Při dožití obdrží pojištěný hodnotu účtu ke dni dožití. V případě smrti pojištěného vyplatí pojišťovna sjednanou pojistnou částku pro případ smrti a aktuální hodnotu účtu.

Připojištění je možno uzavřít:

- pro případ úrazu-
- pro případ vážných onemocnění
- pro případ pracovní neschopnosti
- pro případ pobytu v nemocnici
- pro případ plné invalidity

Vstupní poplatek

Varianta vstupního poplatku je u pojistných produktů obvykle nazývaná "rozdíl mezi nákupní a prodejní cenou" a u 4 BN je uplatňován ve výši 3 % pro všechny investiční profily. Dále se již nijak zvlášť nepromítá žádný obhospodařovací poplatek (management fee) - ten je již započten ve (odečten od) výkonnosti fondů. To jsou velmi konkurenceschopné podmínky včetně nevelkého 25 korunového měsíčního poplatku za vedení smlouvy.

Nabídka fondů

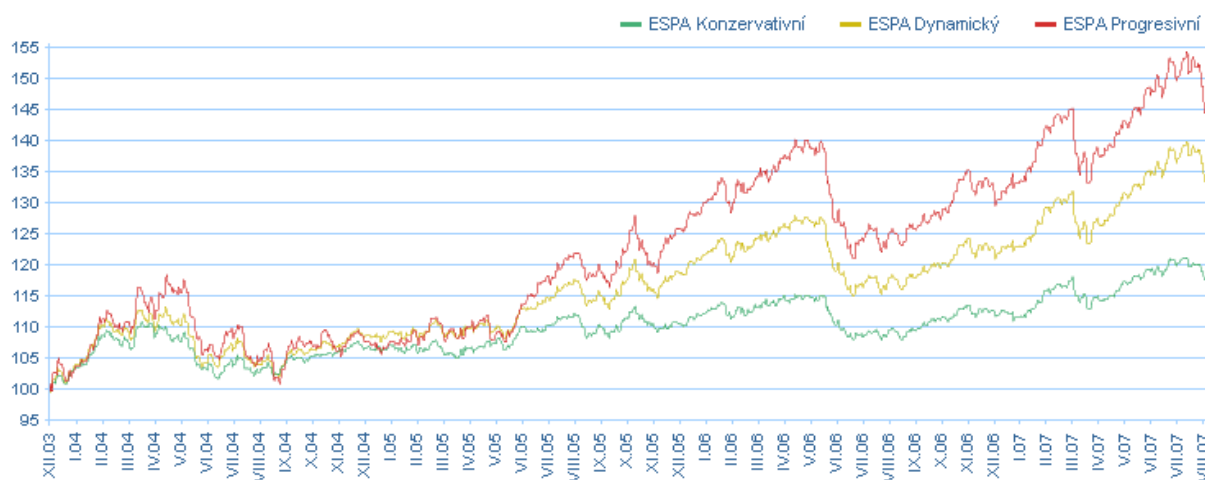
Prostřednictvím investičního životního pojištění Perspektiva 4 BN můžeme investovat do několika druhů podílových fondů společnosti Erste Sparinvest, C-QUADRAT nebo společnosti Conseq.

Erste Sparinvest

Klient má výběr ze tří investičních strategií (konzervativní, dynamická, progresivní) spravovaných rakouskou investiční společností Erste-Sparinvest KAGmbH, která je dceřinou společností Erste-Bank. Výkonnost k 31. 5. 2007 je následující: Konzervativní fond 5,2 % p.a, Dynamický fond 8,68 % p. a. a Progresivní fond 11,26 % p. a. Jednotlivé investiční strategie se navzájem liší podle poměru rozložení investice do akciových a dluhopisových fondů.

Graf č. 3 Porovnání výkonnosti fondů v CZK od 24. 11. 2003

(Hodnota fondu 24. 11. 03 = 100%)

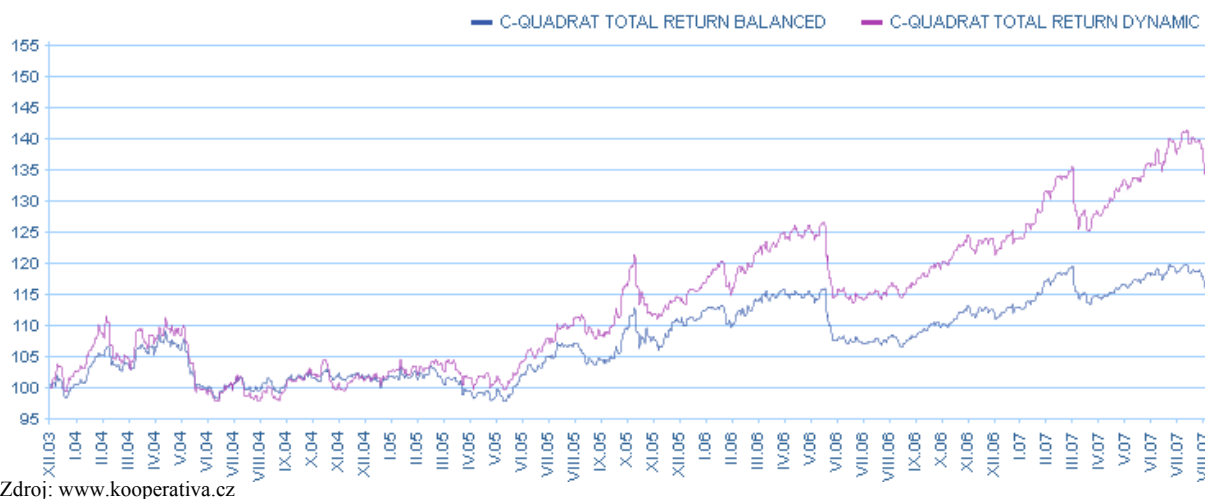

C-Quadrat

Lze také investovat do fondů společnosti C-QUADRAT, ale v současné době pouze přes OVB; jde o fond fondů typu Total return (Art Balanced s 50 % akciových fondů nebo Art Dynamic s až 100 % akciových fondů). Je zde ovšem problém: jsou v eurech bez zajištění měnového rizika, takže výkonnost těchto fondů od založení (24. 11. 03) je k 31. 5. 2007 na webových stránkách uvedena 4,93 % p.a. a u dynamického (plně akciového) pouze 9,04 % p.a. Poměrně nízké výnosy jsou způsobeny zejména tím, že jsou vedeny v eurech. Investiční strategie se neorientuje na žádný benchmark, ale naopak na dlouhodobém horizontu usiluje o dosažení kladné výkonnosti při jakémkoli vývoji trhu.

Graf č. 4 Porovnání výkonnosti fondů v CZK od 24. 11. 2003

(Hodnota fondu 24. 11. 03 = 100%)

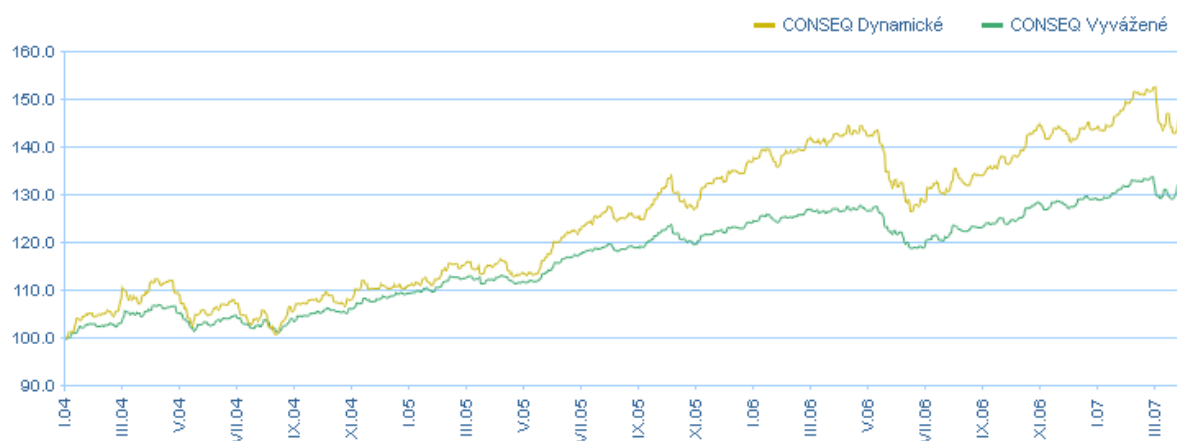

Conseq

Poslední z nabídky fondů jsou aktivně řízená portfolia od společnosti Conseq. Vyvážené nabízí balancovaný poměr konzervativních a dynamických investic. Dynamické alokuje většinu svěřených prostředků do akciových fondů. Výkonnost k 30. 6. 2007 je u Vyváženého portfolia 10,2 % p. a. u Dynamického 15,97 % p. a. Při obhospodařování portfolia investiční manažer zařazuje do portfolia podílové fondy investičních společností Conseq Invest, Parvest a Franklin Templeton. Tyto společnosti dohromady nabízejí více než 100 v České republice registrovaných podílových fondů, což investičnímu manažerovi dává k dispozici velice širokou základnu investičních příležitostí, z nichž podle svého uvážení vybírá pro klienta ty nejvhodnější. Za tuto činnost mu náleží odměna ve formě manažerského poplatku.

Graf č. 5 Porovnání výkonnosti fondů v CZK od 31. 12. 2003

(Hodnota fondu 31. 12. 03 = 100%)

Zdroj: www.kooperativa.cz

Pokud popisujeme konkrétní produkt nesmíme zapomenout shrnout jaké skýtá výhody či nevýhody.

Mezi **výhody** patří: možnost zamykat výnos a s tím souvisí možnost sjednat automatický přesun podílových jednotek z fondů do garantovaného fondu. Klient si stanoví pevné procento zhodnocení platné pro všechny fondy (možnost volby 4, 6, 8, 10 %), pokud bude tedy zhodnocení vyšší než procento zvolené klientem dojde k přesunu rozdílu mezi zhodnocením a pevným procentem. Tento automatický přesun se uskuteční k 1. dubnu každého roku, označovaný jako vyhodnocovací den. Mezi další přednosti patří odložení výplaty plnění při dožití, klient tedy není nucen k výběru peněžních prostředků v období nepříznivého vývoje na finančních trzích, možnost širokého rozsahu připojištění, zvýhodněné

pojistné oproti samostatnému rizikovému pojištění, větší variabilita úrazového připojištění oproti starému 3 BN, transparentní poplatková struktura, nulový management fee (manažerský poplatek) na straně pojišťovny - Erste odvádí část management fee Kooperativě.

Mezi **nevýhody** patří: u smluv na dobu delší než 30 let činí vstupní poplatek 192 % z ročního pojistného. V některých případech mohou být náklady uhrazeny až během 3 let, snížení pojistného nebo převedení do stavu bez placení je možné nejdříve až po 3 letech, minimální pojistná částka v případě úmrtí je 50.000 Kč, což je další forma poplatku pro klienty bez potřeby pojistné ochrany.

9. Příklad z praxe (IŽP + Hypotéční úvěr)

9.1 IŽP Uniqa

Pojišťovna Uniqa nabízí ke kombinaci hypotéčního úvěru s IŽP produkt pod kódovým označením „Finance Life SI05“. Tento typ pojištění patří mezi moderní produkty, kde klient získává kromě základní pojistné ochrany, možnost dosáhnout nadprůměrného zhodnocení, rozhodovat o volbě investiční strategie a nechat správu financí na zkušených profesionálech. Součástí je vysoká míra flexibility (možnost změny investiční strategie a alokace investic do více programů). Klient má také možnost přidělení hypotéčního úvěru až na 100% ceny nemovitosti se splacením jistiny z pojistného plnění, za předpokladu převodu části prostředků do klasického ŽP s garancí.

Mezi další možnosti IŽP patří:

- pojištění pro případ smrti nebo dožití
- pojištění zproštění od placení v případě přiznání plného invalidního důchodu
- připojištění pro případ smrti úrazem, trvalých následků úrazu a denního odškodného na nezbytnou dobu léčení úrazu
- úrazové připojištění dětí a studentů
- pojištění denní dávky při pracovní neschopnosti bez zkoumání příjmu
- minimální běžné roční pojistné činí 6.000,- Kč
- možnost kdykoliv změnit strategii zhodnocování peněz
- Při dodržení podmínek zákona o daních z příjmů lze uplatnit snížení daňového základu až o 12.000 Kč

Princip fungování IŽP

Klient zaplatí pojistné jako při jiných klasických druzích pojištění. Po odečtení rizikového pojistného a nezbytných nákladových položek nakoupí UNIQA pojišťovna za zbylou část pojistného podíly ve fondech cenných papírů seskupených do investičních programů. Pojišťovna pak eviduje jednotky příslušné ke smlouvám klientů na odděleném účtu. Ty jsou shromážděny v investičních programech, který si může klient sám zvolit. Informaci o aktuální hodnotě podílových jednotek zasílá pojišťovna klientovi jednou ročně, klient však může kdykoliv požádat o písemné sdělení aktuální hodnoty podílových jednotek příslušných jeho smlouvě.

Popis spojení IŽP s hypotéčním úvěrem

Na následujícím příkladu si ukážeme jak správně nastavit investiční životní pojištění pro hypotéční úvěr od společnosti Raiffeisenbank a.s.. Ta se zavazuje při sjednávání hypotéčního úvěru Stabilita Invest na žádost klienta akceptovat pojištění „FINANCE LIFE“ jako zajišťovací instrument a zdroj pro splacení úvěru až do výše 80% z „pojistného za celou dobu pojištění“ platného v době uzavření úvěru. Podmínkou akceptace je uzavření pojištění včetně rizikové složky ve výši hypotéčního úvěru.

Příklad: pokud si klient chce pořídit byt v ceně 1.000.000 Kč, musí celkové „pojistné za celou dobu pojištění“ činit alespoň 1.250.000 Kč ($1.250.000 \times 80\% = 1.000.000$ Kč). Hodnota „pojistného za celou dobu pojištění“ je uvedena na návrhu a odpovídá hodnotě celkového pojistného, které klient při současném nastavení pojistné smlouvy a při započtení již zaplaceného pojistného zaplatí za celou dobu trvání pojistné smlouvy. Klient má tak možnost získat úvěr maximálně do 80% hodnoty nemovitosti v zástavě s maximální délkou splatnosti 30 let. Podrobnější informace viz. „Hypotéční úvěr stabilita invest“

Varinty hypotéčního úvěru

Klient má možnost využít pojistný program „FINANCE LIFE“ v následujících třech variantách kombinace s hypotéčním úvěrem:

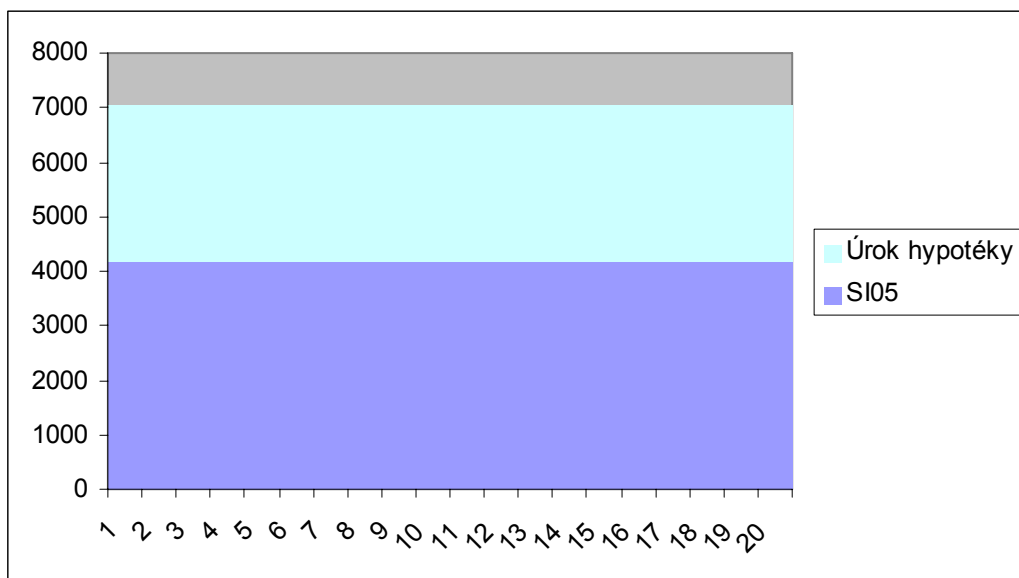
1) Smlouva uzavíraná společně s hypotéčním úvěrem

Tuto variantu klient volí v případě, že má dostatek vlastních prostředků a spojuje hypotéční úvěr s životním pojištěním „FINANCE LIFE“. Klient v tomto případě uzavře smlouvu IŽP, ve které „pojistné za celou dobu pojištění“ dosahuje alespoň 125% hodnoty, na kterou je hypotéční úvěr sjednán. Pojistné plnění je vinkulováno ve prospěch Raiffeisenbank a.s. a na konci smlouvy je použito ke krytí jistiny hypotéčního úvěru, bance jsou v průběhu trvání smlouvy spláceny pouze úroky z úvěru. Tato varianta je vhodná zvláště pro klienty, kteří mohou využít daňových úlev na životní pojištění dle zákona 586/1992 Sb., o daních z příjmů (novela zákona 47/2004 Sb.)

Příklad: Klient ve věku 40 let si chce vzít hypotéku na nákup bytu v ceně 1.000.000 Kč a má k dispozici 200.000 Kč z vlastních zdrojů. Rozhodl se pro hypotéční úvěr a životní pojištění na 20 let. Banka mu pro tento úvěr nabízí úrokovou sazbu 4,3%. Klient uzavře hypotéční úvěr na 800.000 Kč a pojistnou smlouvu s měsíčním pojistným 4167Kč, neboť 4167×12 (měsíců)

$\times 20$ (délka trvání pojištění) = 1.000.080 Kč, „pojistné za celou dobu pojištění“ při úvěru na 800.000 Kč musí činit alespoň 1.000.000 Kč, neboť $1.000.000 \times 80\% = 800.000$. Kromě toho bude do banky splácen úrok ve výši 2867 Kč ($=800.000 \times 0,043/12$).

Graf č. 6

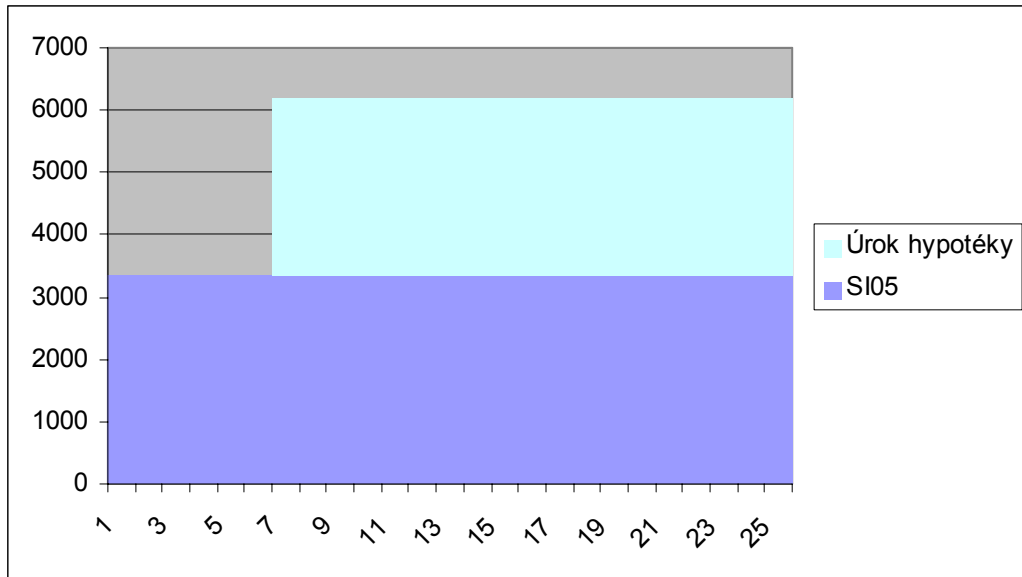
Zdroj: Autor

2) Hypotéční úvěr uzavírán později, než smlouva IŽP

V případě, že klient nemá nyní dostatek vlastních prostředků, má možnost uzavřít pouze životní pojištění „FINANCE LIFE“ s tím, že o hypotéční úvěr zažádá až po určité době odkladu. V době odkladu je však potřeba získat dostatek prostředků pro pokrytí části ceny nemovitosti mimo hypotéční úvěr. Tato část činí dle délky úvěru a účelu použití 20% hodnoty nemovitosti.

Příklad: Klient ve věku 35 let se rozhodne pro smlouvu IŽP na 25 let, aby mohl využít daňových úlev pro životní pojištění s tím, že o úvěr požádá až po určité době, například po pěti letech. Klient očekává, že si bude pořizovat byt v ceně 1.000.000 Kč. Klient volí pojistné tak, aby jej v průběhu pojistné doby nemusel měnit. Potřebné měsíční pojistné je 3.334 Kč a „pojistné za celou dobu pojištění“ je tedy $(1.000.200 \div 25 \div 12 = 3.334 \text{ Kč})$, neboť $1.000.000 \text{ Kč} \times 80\% = 800.000 \text{ Kč}$. Současně musí klient v době odkladu naspořit nejméně 200.000 Kč ke splacení 20% hodnoty, která není kryta hypotéčním úvěrem.

Graf č. 7

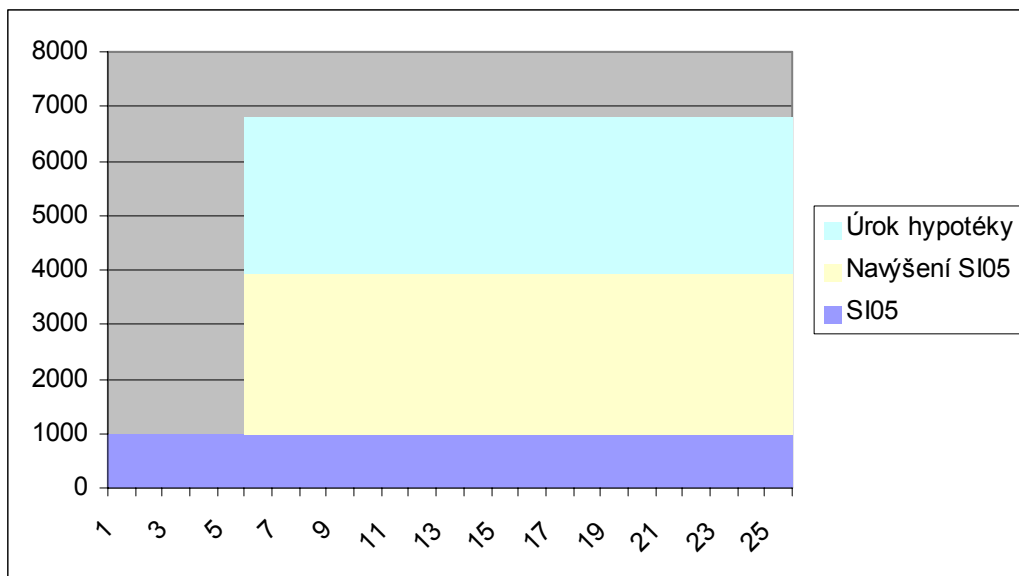
Zdroj: Autor

3) Založení „běžného“ daňově výhodného IŽP s pozdější úpravou v okamžiku uzavření hypotéčního úvěru

V této variantě klient zatím neví, kdy a v jaké výši uzavře hypotéční úvěr. Zvolí proto pouze IŽP s pojistným 12.000 Kč ročně, aby mohl optimálně využívat daňových výhod pro ŽP dle zákona 586/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů. V momentě, kdy zažádá o hypotéční úvěr, navýší si i pojistné tak, aby splnil podmínku pro poskytnutí úvěru maximálně ve výši 80% z aktuálního „pojistného za celou dobu pojištění“. Tato varianta mu umožní v době odkladu snadněji naspořit prostředky k pokrytí části hodnoty mimo hypotéčního úvěru. V případě, že klient o hypotéční úvěr nezažádá, zůstane mu daňově optimální životní pojištění.

Příklad: Klient ve věku 35 let se rozhodne pro smlouvu IŽP na 25 let, aby mohl čerpat daňové úlevy pro životní pojištění. S tím, že na začátku nastaví výši pojistného na 1.000 Kč měsíčně. O úvěr požádá až po určité době, například po pěti letech. V tomto okamžiku změni výši pojistného na 3.917 Kč, neboť již bylo zaplaceno $1.000 \times 12 \times 5 = 60.000$ a $3.917 \times 12 \times 20 = 940.080$. „Pojistného za celou dobu pojištění“ tedy činí v okamžiku přidělení hypotéčního úvěru $60.000 + 940.080 = 1.000.080$ Kč a $(1.000.080 \times 80\% = 800.000)$. Klient kromě toho musí v době odkladu naspořit 200.000 Kč k pokrytí části hodnoty mimo hypotéčního úvěru.

Graf č. 8

Zdroj: Autor

Náležitosti při uzavření pojištění

Pokud klient nesjednává hypotéční úvěr u Raiffeisenbank a.s. současně s uzavřením pojistné smlouvy, nemusí být životní smlouva vázána na očekávanou budoucí žádost o úvěr. Klient tedy může:

- nastavit libovolnou výšku „pojistného za celou dobu pojištění“
- v případě varianty 3 klient může zvolit i jinou výši pojistného pouze se zohledněním minimálního pojistného 6.000 Kč ročně (500 Kč měsíčně)
- volit a do přidělení hypotéčního úvěru i libovolně měnit investiční portfolio
- volit výši pojistné ochrany
- u klienta není v tomto okamžiku žádným způsobem zkoumána bonita ve vztahu k budoucímu úvěru

Pohled na rizikovost celé konstrukce

Vzhledem k tomu, že v investičním životním pojištění není poskytována žádná garance technické úrokové míry a veškeré výsledky závisí pouze na vývoji hodnoty podílových jednotek nakoupených za část pojistného, může dojít i k tomu, že hodnota podílových jednotek, vedených ke smlouvě klienta, může klesnout. V extrémním případě může dojít i k tomu, že hodnota podílových jednotek na konci pojištění nebude stačit k pokrytí jistiny hypotéčního úvěru. Pojišťovna si je tohoto rizika vědoma a proto zkoumala ve spolupráci s Raiffeisenbank a. s. míru tohoto rizika a připravila monitorování, které umožní na případný nepříznivý trend reagovat.

Preventivní opatření

Pro všechny klienty, jejichž smlouvy jsou vinkulovány ve prospěch hypotéčního úvěru, bude pojišťovna počítat minimální potřebnou míru výnosnosti, tj. průměrnou výši zhodnocení, které klientovo portfolio musí od okamžiku vyhodnocení až do konce pojistné smlouvy dosáhnout, aby bylo na konci pojištění možno z pojistného plnění pokrýt jistinu hypotéčního úvěru. O výši minimální potřebné míry výnosnosti bude klient po přidělení hypotéčního úvěru pravidelně informován. V případě, že hodnota minimální potřebné míry výnosnosti stoupne přes 7% p.a., nebo při poklesu hodnoty investičního portfolia pod 50 % indexu platného v době přidělení hypotéky, si banka vyhrazuje právo změnit splácení úvěrové smlouvy na anuitní. Klient bude mít možnost s ohledem na svou bonitu volit z těchto variant:

- splácení plné jistiny
- mimořádná splátka bez sankce a splácení snížené jistiny

Aby se předešlo tomuto nucenému zásahu, je klient i banka kromě pravidelného informování o hodnotě minimální potřebné míry výnosnosti informován i o její hodnotě při určitém vývoji v následujícím roce. To poskytuje dostatek času na případnou reakci. Na základě těchto hodnot pracuje i varovný systém, který:

- pokud klient investuje v portfoliu „EXTRA“ doporučí portfolio „PLUS“ v případě, že by při poklesu o 50% dosáhla v následujícím roce minimální potřebná míra výnosnosti hodnoty 3% p.a.
- pokud klient investuje v portfoliu „EXTRA“ nebo „PLUS“ doporučí portfolio „STABIL“ v případě, že by při poklesu o 25% dosáhla v následujícím roce minimální potřebná míra výnosnosti hodnoty 3% p.a.
- klientovi i bance doporučí klasické ŽP v případě, že by při poklesu o 10% dosáhla v následujícím roce minimální potřebná míra výnosnosti hodnoty 3% p.a.

Systém je navržen tak, aby klienta neobtěžoval zbytečným varováním při „standardním“ vývoji a zároveň jej včas upozornil na možná rizika. Systém varování je velice závislý na době zbývající do konce pojistné smlouvy.

Vhodnost investičního životního pojištění

IŽP je určeno především pro ty, kteří chtějí najednou využít dvousložkovou strukturu – složku životního pojištění a složku úspor. Je zároveň určeno pro aktivní jedince, kteří chtějí mít přehled o svých financích a samostatně rozhodovat o investici a míře rizika. IŽP poskytuje

ve spojení s hypotéčním úvěrem možnost získat vyšší výnos z prostředků, které by klient jinak musel použít na splácení jistiny úvěru.

Princip investování do fondů

Princip investování finančních prostředků do podílového fondu spočívá v tom, že se neinvestuje do konkrétního cenného papíru, ale investuje se společně s dalšími investory do majetku fondu. Přitom jednotlivé cenné papíry za klienta kupují a dále jej spravují profesionálové - správci fondu. Jejich úkolem je sledovat vývoj na kapitálových trzích a vhodně investovat majetek tak, aby byla dodržena klientem definovaná investiční strategie. Investiční strategie znamená, že se klient sám rozhoduje, jestli chce investicí dosáhnout spíše stabilního, menšího výnosu bez většího rizika, nebo naopak je ochoten se vzdát jistoty a podstoupit riziko.

Investovat do podílového fondu znamená, že hodnota investovaného vkladu bude záviset nejenom na volbě investiční strategie, ale i na vývoji na kapitálových trzích. Hodnota vkladu není stejná, stabilní, ale kolísá. Při tomto druhu investování si klient musí být vědom toho, že se jedná o dlouhodobou investici (očekávané výsledky investování se mohou dostavit až po několika letech).

Investiční programy UNIQA

UNIQA pojišťovna nabízí tři investiční programy, které se liší investiční strategií:

Investiční program STABIL

Investiční program PLUS

Investiční program EXTRA

Investiční program EQUITY

Investiční program STABIL - „Jistota s růstovým potenciálem“

Portfolio nástrojů je určeno klientům preferujícím stabilní přiměřený výnos za podmínky minimalizace rizika. Je složeno převážně z investic do korunových dluhopisů vysoké bonity. Fondy v tomto investičním programu profitují jak z odborné analýzy ekonomického prostředí jednotlivých emitentů dluhopisů, tak i ze srovnávací analýzy vývoje výnosů mezi jednotlivými dluhopisy. [5]

Investiční program PLUS – „Růst s omezeným rizikem“

Portfolio je smíšené, skládá se jak z dluhopisů (cca 60 %), tak z akcií (do 40 %). Část portfolia je i v jiné než české měně. Program PLUS je vhodný pro investory hledající určitou míru stability v očekávaných výnosech z dluhopisové části, nicméně ochotné podstoupit i částečné riziko vyplývající z vývoje kurzů akcií a směnného kurzu české koruny.

Investiční program EXTRA – „Aktivní řízení rizika“

Jde o portfolio s převahou akciových fondů (cca 80 %), zbytek tvoří dluhopisové fondy. Tento investiční program je vhodný pro klienty, kteří neváhají při investování riskovat a vedle nárůstu akciových kurzů jsou ochotni vzít na sebe i riziko jejich poklesu a kolísání směnného kurzu české koruny.

Investiční program EQUITY

Tento investiční program není možno zvolit pro přidělení hypotéčního úvěru. Jde o portfolio složené výhradně z akciových fondů. Tento investiční program je vhodný pro klienty, kteří neváhají při investování riskovat a vedle nárůstu akciových kurzů jsou ochotni vzít na sebe i riziko jejich poklesu a kolísání směnného kurzu české koruny.

9.2 Hypotéční úvěr Stabilita Invest

Hypoteční úvěr Stabilita Invest je modifikací hypotečního úvěru kombinovaného s životním pojištěním. Splacení hypotečního úvěru je v tomto případě zajištěno z výnosu investičního životního pojištění.

Tab. 14

Charakteristika	Parametry
Účel	Úvěr k zajištění vlastního bydlení tj.: <ul style="list-style-type: none">- Koupě- Vypořádání majetkových poměrů- Výstavba a rekonstrukce- Refinancování úvěru či půjčky na výše uvedený účel- Úhrada za převod členských práv (spotřebitelská hypotéka)- Úhrada členského podílu (spotřebitelská hypotéka)- Kombinace výše uvedených účelů (pokud kombinace obsahuje jeden z posledních dvou účelů, je úvěr považován za spotřebitelskou hypotéku)

Objekt úvěru	<u>Objekty bydlení</u> <ul style="list-style-type: none"> - Bytová jednotka - Rodinný dům - Bytový / obytný dům - Rekreační objekt pro individuální rekreaci - Pozemek stavební - samostatný pozemek pouze do 2000 m²; větší pozemky pouze pod podmínkou zahájení výstavby v průběhu následujících 24 měsíců - Pozemek jiný – pokud souvisí s dosavadními pozemky klienta - Vedlejší stavby pokud tvoří s nemovitostí funkční celek (garáže i samostatně stojící v rámci funkčního celku)
Žadatelé	
Definice žadatele	<ul style="list-style-type: none"> - Fyzická osoba - občan České republiky - Fyzická osoba - občan EU s povolením k přechodnému pobytu delšímu než 3 měsíce, k dlouhodobému nebo trvalému pobytu <p>Fyzická osoba - cizinec z nečlenského státu EU s povolením k trvalému pobytu v ČR nebo osoba, která má dle devizového zákona právo nabývat nemovitosti na území ČR</p> <p>Manžel/ka občana ČR nebo žadatele splňujícího výše uvedené podmínky nemusí splňovat podmínku pobytu.</p>
Specifické požadavky na zahraniční žadatele (z nečlenského státu EU)	Nejméně 15% záměru financovat z vlastních prostředků
Standardní počet žadatelů	Do 4
Minimální věk	21 let
Maximální věk v roce splatnosti úvěru	70 let
Minimální čistý příjem samožadatele	12 000,- Kč
Minimální čistý příjem více žadatelů	15 000,- Kč
Další podmínky produktu	
Splatnost	5 - 30 let Splatnost se sjednává vždy na dobu o 1 – 3 měsíce delší než termín ukončení pojistné smlouvy, z jejíhož výnosu má být splacena jistina úvěru. (případy, kdy má pojistná smlouva delší platnost než úvěrová smlouva jsou popsány níže podle jednotlivých pojišťoven)
Forma splácení	Měsíčně, splátky úroků. Jistina se splácí jednorázově na konci sjednané doby splatnosti úvěru z výnosu investičního životního pojištění.
Mimořádná splátka bez sankce mimo datum změny úrokové sazby	Jednu ročně až do výše 25% z aktuálně nesplacené jistiny, nejdříve po 12 řádných splátkách úvěru formou závazku banky, který je uveden v úvěrové smlouvě, nebo v případě požadavku banky při špatném vývoji hodnoty investičního portfolia.
Minimální výše úvěru	300 000,- Kč
Max. výše úvěru - absolutně	30 000 000,- Kč Úvěr lze poskytnout maximálně do výše nejnižší z hodnot: - 80 % sjednaného pojistného za celou pojistnou dobu (upřesnění viz Komentář) - Maximální pojistné plnění v případě smrti uvedeného v pojistné smlouvě
Max. výše úvěru podílem ze zástavní hodnoty nemovitosti (LTV – loan to value)	- 80 % - Banka může poskytnout úvěr s LTV nad tyto hodnoty, maximálně 100 % LTV , avšak pouze pokud klient ručí zástavou už zaplaceného vkladu kapitálového životního pojištění se zaručenou výplatou u pojišťovny uvedenou na

	seznamu pojišťoven akceptovatelných pro HÚ Stabilita. Zaplacené pojistné musí dosahovat nejméně 20 % objemu hypotečního úvěru. Tato zástava se provádí samostatnou zástavní smlouvou k pohledávkám ze životního pojištění.
Doba fixace úrokové sazby	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10 a 15 let
Možnost kombinace se životním pojištěním	Povinná, pouze s investičním životním pojištěním UNIQA pojišťovny, ING životní pojišťovny, Generali pojišťovny, AXA životní pojišťovny a České pojišťovny.
Možnost čerpat na návrh na vklad zástavního práva	ANO, do 100 % výše úvěru.
Zajištění	
- nemovitost na území ČR	- <u>Objekt úvěru</u> = nemovitosti určené k bydlení či individuální rekreaci i nedokončené, jen pokud budou realizací úvěru dokončeny - <u>Jiná nemovitost</u> určená k bydlení či individuální rekreaci, dokončená
- vinkulace pojištění nemovitosti	ANO
- zástavní smlouva k pohledávkám	ANO. Povinně se uzavírá zástavní smlouva k pohledávkám z životního pojištění ve výši 100 % jistiny úvěru.
- rozhodčí doložka	ANO

zdroj: Raiffeisenbank

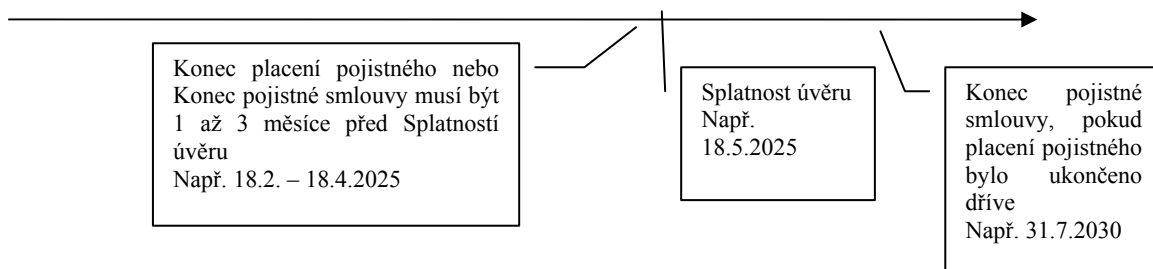
Vysvětlivky: *Rozhodčí doložka* – zajišťuje rychlé získání exekučního titulu pro případ delikvence ve zkráceném rozhodčím řízení. *Vinkulace pojištění* – vázání výplaty pojistného plnění na dohodnuté podmínky, v případě pojistné události je pojistné plnění vyplaceno třetí osobě.

Komentář:

1. Splacení jistiny HÚ Stabilita Invest je zajištěno zástavou pohledávek z životního pojištění dlužníků. Pro tento účel banka akceptuje pouze smlouvy na investiční životní pojištění se sjednaným pojištěním pro případ smrti.
2. Úvěrová smlouva povinně obsahuje jako podmínku prvního čerpání povinnost klienta zřídit trvalý příkaz k placení pojištění měsíčně prostřednictvím jeho běžného účtu v RBCZ. Tento trvalý příkaz není možné zřízovat elektronicky – pomocí internet banking. Trvalý příkaz se musí zřídit v papírové formě přímo na pobočce banky. Z předchozího bodu vyplývá, že pro tento produkt není možné akceptovat hrazení pojistného zaměstnavatelem.
3. Úvěr lze kombinovat výhradně s jednou pojistnou smlouvou, kterou má uzavřenu jeden z žadatelů, jehož příjmy jsou započteny do bonity. Pojištěný i pojistník musí být dlužníky z úvěrové smlouvy. Změny pojistné smlouvy smí klient provádět jen se souhlasem banky.

4. Klient smí v rámci pojištění zvolit pouze jednu investiční strategii.
5. Výnos pojištění musí být splatný nejpozději měsíc před datem splatnosti úvěru nebo během tří měsíců před tímto datem. Podmínky akceptace pojistných smluv se splatností delší než doba splatnosti jsou uvedeny v bodu 6.

Graf. č. 9

zdroj: Raiffeisenbank

6. K projednání úvěru je nutné, aby na pojistce bylo uvedeno pojistné za celou dobu pojištění.
 - a) pokud pojistka končí současně s úvěrem, musí se datum splatnosti hypotéky nastavit 1 – 3 měsíce po skončení platnosti pojistky,
 - b) pokud má úvěr být splacen před datem konce pojistné smlouvy, musí být na pojistce vyznačeno datum konce placení pojistného 1 – 3 měsíce před datem splatnosti hypotečního úvěru.
7. Mezi povolené strategie pro kombinaci IŽP a hypotečního úvěru patří „STABIL, PLUS a EXTRA.

10. Závěr

Každý produkt má svého kupce. I tímto pojmem by se dal charakterizovat vztah mezi kapitálovým a investičním životním pojištěním. Jednoduše to znamená, že není špatného produktu, protože každý má své použití a své pro a proti.

IŽP mladší, modernější, flexibilnější, dynamičtější z obou pojištění našel dozajista na českém pojistném trhu své klienty. Vznikl jako následek reakcí ze strany klientů, kteří se tak chtěli více podílet na rozhodování o svých investicích. Dnešní mladí lidé, kteří tvoří převážnou většinu klientů právě tohoto typu pojištění, jsou více zainteresovaní pokud jde o jejich investice. Chtějí rozhodovat o tom kam se budou jejich peníze investovat, chtějí mít možnost disponovat s naspořenými prostředky a dále chtějí v průběhu pojištění měnit zvolená pojistná rizika. Toto všechno jim IŽP oproti KŽP umožňuje. IŽP tedy zahrnuje jak rizikovou tak i spořicí složku a ve své nabídce investičních strategií, které pro klienta nabízí, tak pokrývá konzervativní, dynamický i agresivní přístup. Záleží tedy jen na klientovi jak se rozhodne a jakou cestou se vydá. Zpravidla si může vybrat mezi 4 až 6 typy strategií. Jak moc byli či nebyli ve své volbě úspěšní pak mohou zjistit ze zpráv, které pojišťovna zasílá nebo z internetu.

Proti výhodnosti KŽP mluví jednoznačně jeho neflexibilita. Klient nemá možnost pružně měnit pojistné částky v průběhu trvání smlouvy. Změnu lze provést pouze k výročí smlouvy (den sepsání smlouvy). Nemůže měnit poměr mezi rizikovou a spořicí složkou. V rámci KŽP nelze čerpat peníze v průběhu pojistné doby. Pojistník neví o rozložení částek plynoucích v rámci pojistných splátek na riziko, spoření nebo náklady. Staví se tak do pozice spolujezdce či pasivního hráče. Pojišťovnami často zmiňovaná výhoda v podobě daňových odpočtů také není výhodou v pravém slova smyslu, protože daňové odpočty lze provést z jakéhokoliv soukromého životního pojištění tedy i IŽP.

Konkrétní vzorec pro výpočet podílu na výnosech pojišťovny nezveřejňují. Pokud klient není pojistný matematik a nezná navíc všechny pojišťovnou kalkulované parametry, není v jeho lidských silách vypočítat odkupné. K lepšímu pochopení celého principu výpočtu pojištění je nutné znát pojistné vzorce. Tyto pojistně-matematické vzorce si pojišťovna chrání a jsou součástí know-how každé pojišťovny.

Součástí práce mělo být také srovnání v rámci českého a zahraničního trhu. Přes četné dotazy na několik zahraničních pojišťoven působících na českém trhu, se mi nepodařilo sehnat informace potřebné pro vzájemné porovnání nabídky na domácím a zahraničním trhu. Nahradil jsem tedy tuto oblast v závěru diplomové práce reálným příkladem z praxe, který popisuje možnost využití investičního životního pojištění v kombinaci s hypotečním úvěrem. Jedná se o modifikovaný hypoteční úvěr kombinovaný s investičním životním pojištěním. Splacení hypotečního úvěru je zajištěno z rezervy zaplaceného pojistného, hypoteční bance pak jsou v průběhu trvání smlouvy spláceny pouze úroky z úvěru. Výše popsaná konstrukce je vhodnou formou jak zkombinovat pojistnou ochranu žadatele o úvěr, a přitom zajímavě zhodnocovat finanční prostředky. Vedle toho může pojistník uplatnit daňové úlevy jak ze životního pojištění tak hypotečního úvěru. Navíc úroky z hypotečního úvěru jsou po celou dobu fixní a klient si tak může odečíst každý rok stejnou částku. Nevýhodou této varianty je finanční náročnost respektive měsíční zátěž klienta, která je do určité míry způsobena požadavkem banky, aby klient naspořil v pojistném 125 % z výše úvěru. Naopak klienti, kteří mají smlouvu v trvání již delší dobu (mají vytvořenou rezervu pojistného), nepocítí takovou finanční zátěž oproti klientům, kteří smlouvu uzavírají současně s hypotečním úvěrem.

11. Seznam literatury

- [1] Dostupné na World Wide Web < <http://www.volny.cz/kesirdno/pojistka/ABC001.htm>
[cit. 2007-08-05].
- [2] CIPRA, Tomáš. *Pojistná matematika*. 1. vydání. Praha, EKOPRESS, 1999.
ISBN 80-86119-17-3.
- [3] Dostupné na World Wide Web < <http://www.penize.cz/produkty/sekce/zivotni-pojisteni/>
[cit. 2007-07-31]
- [4] Investiční životní pojištění FINANCE LIFE: Návrh. Praha, UNIQA pojišťovna, a.s.
[2007].
- [5] Interní materiály pojišťovny UNIQA pojišťovna, a.s.
- [6] CIPRA, Tomáš. *Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou*. 1. vydání. Praha,
Edice HZ, 1995. ISBN 80-901918-0-0.
- [7] VOŽENÍLEK, V. a CHLAŇ, A. *Pojišťovnictví*. 1. vydání. Pardubice, Univerzita
Pardubice, 2003. ISBN 80-7194-564-1.
- [8] Dostupné na World Wide Web < [http://business.center.cz/business/pojmy/p511-
vinkulace.aspx](http://business.center.cz/business/pojmy/p511-vinkulace.aspx) [cit. 2007-08-05].